

Följder av #DammenBrister och #MeToo

Lärarstuderandes syn på sexuella trakasserier och skolans roll
som förebyggare

Sandra Eriksson

Avhandling för magisterexamen
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2022

Abstrakt

Författare Sandra Eriksson	Årtal 2022
Arbetets titel Följder av #DammenBrister och #MeToo - Lärarstuderandes syn på sexuella trakasserier och skolans roll som förebyggare	
Opublicerad avhandling för kandidatexamen i pedagogik Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	Sidantal 67
Referat <p>Det övergripande syftet med denna avhandling är att öka förståelse av sexuella trakasserier i skolmiljön. Min strävan är att genom kvalitativ forskning belysa (1) hur kampanjer som #metoo och #dammenbrister syns i lärarstuderandes tankesätt om sexuella trakasserier. Vidare önskar jag (2) synliggöra hur lärarstuderande resonerar om hur skolorna kan arbeta i ett förebyggande syfte i förhållande till sexuella trakasserier. På detta sätt kan jag analysera och diskutera (3) hurdan följd kampanjer så som #metoo och #dammenbrister haft i samhället.</p> <p>Det övergripande syftet och preciseringarna leder mitt forskningsarbete vidare. För att hitta svaren och uppnå syftet har jag valt att samtala med tre lärarstuderande.</p> <p>Urvalet för undersökningen begränsades till lärarstuderande som var i slutet av sina studier och som påbörjat sina magisterstudier vid Åbo Akademi. Ansatsen som tillämpats i avhandlingen var kvalitativ. Metoden för datainsamlingen var intervjuer och innefattade tre samtal med tre lärarstuderande. Intervjuerna genomfördes på distans och spelades in med hjälp av verktyget Zoom. Därefter transkriberades och analyserades intervjuerna.</p>	

Studien påvisade att det enligt lärarstuderande finns ett behov av undervisning som behandlar sexuella trakasserier i skolan.

Då kampanjer som #metoo belyst i hur stor utsträckning sexuella trakasserier förekommer är det väsentligt att behandla tabubelagda samtalsämnen som sexuella trakasserier och könsroller med eleverna.

Vidare konkluderade undersökningen att lärarstuderande anser att läraren har en betydande roll i främjandet av den trygga skolmiljön och förebyggandet av sexuella trakasserier.

Sökord/indexord

lärarstuderande, jämställdhet, feminism, genusvetenskap, #metoo, #dammenbrister, sexuella trakasserier,

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund och motiv	1
1.1.1 #MeToo	1
1.1.2 Tidsperspektiv	2
1.1.3 Personligt intresse	3
1.1.4 Pedagogiskt perspektiv	3
1.2 Syfte och forskningsfrågor	3
1.3 Disposition	4
2 Teoretisk bakgrund	5
2.1 Jämställdhet	5
2.2 Olika förväntningar på kön basis av kön	5
2.3 Lärares roll i främjandet av jämställdhet	8
2.4 Sexuella trakasserier	10
2.5 Sexuella trakasserier i skolan	11
2.6 Förebyggandet av sexuella trakasserier	12
3 Metod och genomförande	14
3.1 Precisering av forskningsfrågor och syfte	14
3.2 Intervju som datainsamlingsmetod	15
3.3 Beskrivning av urval	17
3.4 Genomförande av datainsamling	18
3.5 Databearbetning och analys	21
3.6 Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter	22
4 Resultatredovisning	24
4.1 Lärarstuderandes syn på sexuella trakasserier	24
4.2 Lärarstuderandes syn på undervisningen av sexuella trakasserier	26
4.3 Lärarstuderandes syn på följderna av kampanjerna i skolan	39
4.4 Lärarstuderandes syn på följderna av kampanjerna i samhället	42
4.5 Lärarstuderandes syn på undervisningen av sexuella trakasserier under en pandemi	44
4.6 Sammanfattning av resultat	46
5 Diskussion och tolkning	48

5.1 Resultatdiskussion	48
5.1.1 Kampanjernas inverkan på lärarstuderandes tankesätt	48
5.1.2 Lärarstuderandes resonemang kring skolans roll i förebyggandet av sexuella trakasserier	50
5.1.3 Kampanjernas följd i samhället	54
5.2 Metoddiskussion	55
5.3 Förslag på fortsatt forskning	57
5.4 Avhandlingens bidrag med blick på framtiden	57
Litteraturförteckning	59

Bilagor

Bilaga 1. Berättelser ur #dammenbrister

Bilaga 2. Intervjuguide

1 Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrunden till avhandlingens tema och de olika orsakerna till valet av tema. Utöver bakgrunden kommer även avhandlingens syfte och forskningsfrågor att presenteras. Avslutningsvis kommer en disposition av avhandlingen och dess kapitel introduceras.

1.1 Bakgrund och motiv

1.1.1 #Metoo

#Metoo kan beskrivas som en rörelse och fick sitt ursprung i då Tarana Burke, en aktivist för mänskliga rättigheter, år 2006 myntade uttrycket för att uppmärksamma hur utbrett sexuella trakasserier som fenomen är. Rörelsen spreds ytterligare på sociala medier under hösten 2017 då ett flertal kändisar i Hollywood avslöjade förekomsten av sexuella trakasserier och orättvist bemötande gentemot kvinnor i skådespelarbranschen. (Agathis, Payne & Raphael, 2018.)

Inom det första dygnet efter att uppmuntran till att använda hashtaggen kom användes hashtaggen #metoo ytterligare 12 miljoner gånger. Utöver sexuella trakasserier belyste #metoo bland annat förekomsten av misogyni, sexism och patriarkala strukturer i samhället. (Palmer, Fissel, Hoxmeier & Williams, 2021.)

Burke blev inspirerad att sprida medvetenhet om sexuella trakasserier och grunda rörelsen #metoo då hon fick höra en 13-årig flickas berättelse om sina upplevelser av sexuella trakasserier. I efterhand har Burke uttalat sig om att incidenten och flickans berättelse fastnat på minne genom att säga:

“I will never forget the look [on the girl's face] because I think about her all of the time. The shock of being rejected, the pain of opening a wound only to have it abruptly forced closed again—it was all on her face. And as much as I love children, as much as I cared about that child, I could not find the courage that she had found. I could not muster the energy to tell her that I understood, that I connected, that I could feel her pain ... I watched her put her mask

back on and go back into the world like she was all alone and I couldn't even bring myself to whisper ... me too." - Tarana Burke (2020)

Berättelser och kvinnors engagemang i rörelsen spreds under #metoo-hösten som en löpeld och förutom hashtaggen #metoo uppstod ett flertal andra hashtaggar som exempelvis #timesup, som huvudsakligen fokuserade på och spreds bland kända figurer och skådespelare i Hollywood, #tystnadtagning som figurerade inom filmbranschen i Sverige och #dammenbrister som var den finlandssvenska reaktionen till rörelsen. Sammanlagt har över en miljon kvinnor runt omkring i världen använt sig av #metoo för att sprida sina berättelser och erfarenheter (Isaacs, 2018).

Den finlandssvenska motsvarigheten till #metoo kallades #dammenbrister där tusentals kvinnor trädde fram och delade med sig av berättelser om sexuella trakasserier. En del av berättelserna sammanställdes år 2018 och publicerades sedan i form av en bok. (Emtö, 2018.)

I samband med att #metoo fick sin spridning lyftes det tabubelagda samtalsämnet upp till ytan och en samhällelig diskussion uppstod. Kampanjen var ögonöppnande och synliggjorde allt vad sexuella trakasserier egentligen innefattar. En del insåg även hur bemötanden som ansetts vara accepterat beteende och normalt innan egentligen var fel. Utöver det synliggjorde kampanjen även reaktioner på sexuella trakasserier, allt från ilska och konfrontationer till situationer där offret blir chockerat och paralyserad till följd av trakasserier. (Palmer, Fissel, Hoxmeier & Williams, 2021.) Fortsättningsvis arbetar #metoo-rörelsen genom att på olika sätt förebygga sexuella trakasserier och finnas tillgänglig med stöd och hjälp för de offer som utsatts för sexuellt ofredande.

1.1.2 Tidsperspektiv - hur ser läget ut idag?

Eftersom det gått över fyra år sedan kampanjstarten för #metoo skulle det vara givande att ta reda på om kampanjerna fått några följder. Kampanjerna fick mycket uppmärksamhet och synlighet under hösten 2017, men syns det någon förändring idag?

I samband med #metoo-kampanjen, och alla kampanjer som följt därefter har ett allmänt medvetande om och förståelse av sexuella trakasserier ökat i samhället. Det skulle av den orsaken vara intressant att ta reda på hurudan syn framtida lärare har på undervisningen av sexuella trakasserier. Temat är aktuellt och framför allt viktig för att lärare ska kunna förebygga situationer där elever känner sig obekväma, samt för att försäkra att skolan är en trygg plats för både elever och personal.

1.1.3 Personligt intresse

Personligen har jag ett stort intresse för jämställdhetsfrågor och genusperspektiv. Att kunna diskutera ämnen som är normkritiska och tabubelagda med elever är i min mening väldigt viktigt. Trots att sexuella trakasserier kan kännas obekvämt att diskutera med barn är det av stor vikt att som lärare behärska då trakasserier i all form även kan ta sig uttryck i skolmiljön. Eftersom elever i allt tidigare ålder bekantar sig med oönskat innehåll på exempelvis sociala medier, är det väsentligt att i förebyggande syfte lyfta upp innebörden av att ha rätt till sin egen kropp och att säga ifrån om något känns fel. Vidare bör lärare närma sig trakasserier utan att placera skulden på offret och istället uppmuntra till att säga ifrån då den egna gränsen överskrids.

1.1.4 Pedagogiskt perspektiv

Utöver ett eget intresse och ämnets aktualitet så är temat även relevant ur ett pedagogiskt perspektiv. Det ligger i allas bästa intresse att öka medvetenheten och förebygga problem som kan uppstå då information om hur man bör gå tillväga i liknande situationer inte sprids. Eftersom ämnen såsom sexuella trakasserier länge varit tabubelagda och ansedda att vara obekväma samtalsämnen anser jag det extremt viktigt att prata om och uppmuntra till diskussion redan i en tidig ålder. Där kommer även lärarens roll in i bilden. Sexuella trakasserier kan, som tidigare nämnt, förekomma i skolsammanhang och då det hör till lärarens roll att upprätthålla ett säkert klimat för alla elever, skulle det även vara avsevärt att behandla sexuella trakasserier i undervisningen. Detta för att vartenda barn ska ha möjlighet till att gå i en skola som är en trygg plats att vistas i.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syfte

Det övergripande syftet med min avhandling är att öka förståelse av sexuella trakasserier i skolmiljön. Min strävan är att ta reda på hur kampanjer såsom #metoo och #dammenbrister påverkat lärarstuderandes tankesätt om sexuella trakasserier. Vidare önskar jag synliggöra lärarstuderandes tankar kring undervisningen av sexuella trakasserier och rollen som läraren har i arbetet i ett förebyggande syfte. Genom att genomföra det förväntar jag mig kunna analysera och diskutera huruvida kampanjerna, såsom #metoo och #dammenbrister, haft på samhället och i skolan. Utgående från syftet har följande tre forskningsfrågor utformats:

Forskningsfrågor

1. Hur syns kampanjer såsom #metoo och #dammenbrister i lärarstuderandes tankesätt på sexuella trakasserier?
2. Hur resonerar lärarstuderande kring hur skolor kan arbeta i förebyggande syfte i förhållande till sexuella trakasserier?
3. Hurudan följd har kampanjer, såsom #metoo och #dammenbrister, haft i samhället?

1.3 Disposition

I avhandlingens följande kapitel (2) kommer jag att presentera väsentlig teori som behandlar studiens tema. Däribland genusvetenskaplig, jämställd och feministisk litteratur, utöver det kommer jag lyfta fram Utbildningsstyrelsens läroplan och styrdokument kring sexuella trakasserier. I det tredje kapitlet (3) beskrivs metoder som tillämpats i undersökningen och orsakerna till valet av metod, samt varför jag valt att tillämpa en kvalitativ ansats. Fjärde kapitlet (4) kommer att presentera resultatet av intervjuerna och hur respondenterna tolkat och besvarat frågorna. Avslutningsvis diskuteras forskningens resultat i förhållande till litteraturen och tidigare forskning i kapitel fem (5), ytterligare presenteras förslag på eventuell fortsatt forskning.

2 Teoretisk bakgrund

I det kommande kapitlet kommer material kring jämställdhet, feminism, kön och sexuella trakasserier att presenteras. Kapitlet kommer att fokusera på fenomenen i samhället men även hur situationen ser ut i skolan. Därmed kommer jag presentera hur Läroplanen (2014) och Utbildningsstyrelsen Handbok för att förebygga och ingripa i sexuella trakasserier i skolor och läroanstalter (2018) redogör för sexuella trakasserier.

2.1 Jämställdhet

Under FN:s konvention 1979 beslöts det att all diskriminering mot kvinnor bör avskaffas. Varenda kvinna skulle behandlas lika som män, med samma respekt och värde. Trots det är ojämlikhet mellan könen fortsättningsvis ett globalt fenomen (Höglund, 2007, s. 93). Enligt Jalmert (2007, s. 108) innebär feminism strävan till ett samhälle där människor blir rättvist behandlade och tilldelas samma rättigheter samt skyldigheter oberoende av kön. Feminismen strävar till att göra motstånd mot det patriarkala samhället. Rörelsen försöker uppnå jämställdhet och rättvis behandling, och således även samma rättigheter och skyldigheter oberoende av kön. (Jalmert, s. 108, 2007.)

I de nordiska samhällena har vi i dagsläget jämställdhet vad gäller formella rättigheter, vilket innebär att män och kvinnor har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter vid exempelvis rättsliga ärenden. Det finns dock fortsättningsvis en ojämställdhet då man exempelvis tar arbetsmarknaden, utbildningen och familjen i beaktande. (Linnanmäki, 2011, s. 44.) Genusskillnader och ojämställdhet kan även ta sig uttryck i skolsituationer. Som lärare är det därför väsentligt att belysa de könsmönster som existerar och på det sättet skapa en medvetenhet och väcka förståelse för hur genus påverkar oss som människor.

2.2 Olika förväntningar på basis av kön

I skolsammanhang finns det olika förväntningar och krav på elever beroende på kön. Trots att det inte finns forskningsresultat som skulle antyda att sociala skillnader för beteende mellan pojkar och flickor skulle existera då de föds förekommer fortsättningsvis dessa antaganden. Beteendet är ofta inlärt utgående från sociala intryck i barnens omgivning. Förväntningarna har således även en inverkan i skolsammanhang, där flickor förväntas vara mer skötsamma och lugna än pojkar. (Heikkilä, 2015.)

På grund av de olika förväntningarna som ställs på eleverna har pojkar en tendens att bete sig mer hyperaktivt och aggressivt i skolan, medan flickor har som oskriven regel att kunna arbeta i grupp och inte ställa till med onödigt bråk. Flickor förväntas ofta vara passiva och inte uttrycka missnöje. Då de inte har samma möjlighet som pojkarna att uttrycka missnöje tolkas det ofta som att flickor upplever färre problem. (Linnanmäki, 2011, s. 49.) Den ojämna könsfördelningen kan ta sig i uttryck genom att pojkar oftare än flickor får svara på frågor under lektionerna. Eftersom pojkar generellt sett kräver mer uppmärksamhet hamnar flickorna således i skymundan (Loo, 2011, s. 30–31). Utöver att svara på frågor får pojkar även statistiskt sett oftare tillsägelser och tillrättavisningar. I allmänhet använder lärare två tredjedelar av talutrymmet i klassrumssituationer och av den resterande delen tar pojkarna upp cirka två tredjedelar, vilket endast lämnar kvar en niondel åt flickorna (Olofsson, 2007, s. 42–43).

Faktumet att pojkar kräver mer uppmärksamhet än flickor i skolsammanhang innebär således att de även har en lägre tröskel till att få stöd och specialundervisning. Eftersom pojkarna i allmänhet är mer stökiga än flickorna och har en tendens att lättare kunna be om hjälp får flickorna inte alltid det stödet som de skulle vara i behov av. Den generella åsikten att flickor inte ska skapa onödigt bråk leder även till att de inte har lika lätt att träda fram om något är problematiskt eller om de är i behov av hjälp. (Hästbacka, Solvin & Eriksson, 2011, s. 54–55.)

Generellt sett beter sig pojkar i grupp mer aggressivt än flickor i grupp. Redan i två-treårsåldern kan pojkar upptäckas ha ett mer våldsamt beteende än flickor. Detta kan bero på att föräldrar i allmänhet har en mer busaktig relation med pojkar än med flickor redan från födseln. Beteende är därför inte nödvändigtvis endast biologiskt betingat utan även en påföljd av sociala faktorer. Förväntningarna och könsnormerna lever vidare in i vuxenlivet och män förväntas ofta ta ut frustration genom våld och aggressivt beteende, medan flickor och kvinnor i allmänhet resonerar för att lösa en konflikt. (Eidevald, 2011.)

Vi människor tenderar att antingen tycka synd om pojkar eller tycka synd om flickor då man jämför hur individerna blir olika behandlade beroende på könstillhörighet. Spektrumet är dock bredare än det och könsproblematiken är inte så svartvit som vi skulle kunna tro. I scenarion där ojämställdhet förekommer kan både pojkarna och flickorna ses som förlorare. Ojämställdheten och könsmaktsordningen som finns i samhället upprätthålls därtill både av män och kvinnor och är ofta mer eller mindre omedveten. (Olofsson, 2007, s. 10–11, 27.)

Så som med många andra ting, lär vi människor oss bäst genom egen erfarenhet. För elever kan det vara komplicerat att lägga fingret på vad problem uppstår till följd av och att kunna identifiera könsproblematik. För att elever ska kunna öka medvetenheten om särbehandling av kön och vidare kunna identifiera fenomenet förutsätter det att fenomenet medvetandegörs, även i skolan. (Bäckström, 2011, s. 33–34.)

För att tydliggöra skillnader mellan kön för barn är det väsentligt att konkretisera problematiken. Exempelvis kan lärare behandla olika normer i undervisningen. Genom att diskutera bland annat objekt, kläder och musik som stereotypiskt tillhör ett visst kön, kan det vara lättare för eleverna att uppfatta könsnormer. Vidare kan det även ifrågasättas om någon skulle kritisera deras eller deras klasskamrats könsnormbrytande preferenser. Eftersom beteendemönstren har orsakats av sociala strukturer och följt med under uppväxten kan till och med vuxna ha svårt att identifiera dem. Istället för att som lärare rabbla upp allt som är olika mellan flickor och pojkar är det att föredra att utgå från elevernas egen syn och perspektiv på könsskillnader. (Gustavsson, 2011, s. 15.)

Olofsson (2017) betonar att vi i samband med främjandet av jämställdhet inte tar något från eleverna, utan tillför. Istället för att beröva dem av det som är stereotypiskt manligt för pojkarna eller stereotypiskt kvinnligt för flickorna tillförser vi dem med alternativ att välja båda. Vidare konkretiserar hon genom att säga att vi inte tar flickornas Barbie ifrån dem, utan även ger dem möjlighet att välja pojkarnas Batman.

Pojkar har redan från en tidig ålder en nyfikenhet för sig och sin kropp delvis på grund av att ämnet inte är lika tabubelagt för dem. Medan pojkar från en tidig ålder bekantar sig med tabubelagda teman, kan flickor som små sällan ens höra benämningen på deras könsorgan. Olofsson (2007) konkretiserar problemet med ett exempel, där en flicka blivit sexuellt trakasserad och inte kunde återberätta vad som hänt på ett förståeligt sätt eftersom hon aldrig hört en benämning på sitt könsorgan och således inte visste vad hon skulle kalla det. Detta kan även ta sig uttryck i skolvärlden där pojkar oftare avspänt kan diskutera om könsorgan och kropp medan flickor inte har samma frihet. Vidare ställer Olofsson (2007) frågan om vilka signaler detta ger flickorna. Tolkas detta av flickorna som att deras kroppar är ofullständiga och saknar en del som pojkarna däremot har? Exemplet belyser hur viktigt det är att redan i en tidig ålder ta upp till diskussion om ämnen som kan anses vara obekväma att diskutera. (Olofsson, 2007, s. 92–93.)

2.3 Lärarens roll i främjandet av jämställdhet

Lärare har ett ansvar att i skolan främja jämställdhetstänk och aktivt arbeta för att främja jämställdhet. Som lärare är det viktigt att betona genusproblematikens konsekvenser och hur de tar sig uttryck, samt hur det får oss att agera som män och kvinnor, eller pojkar och flickor (Bäckström, 2011, s. 40–41).

Jämställdheten i skolan bör betona att samtliga, däribland elever, personal och föräldrar, känner sig inkluderade och respekterade som medmänniskor, oberoende av kön och sexualitet (Heikkilä, 2015, s. 13–15). Jämställdhetsutvecklingen kan som process delas in i fyra steg. Att se problemet, förstå det, ha viljan att förändra situationen och slutligen förändra beteendet. För att veta i vilken riktning vi vill gå

med eleverna bör vi först fastställa hur situationen ser ut för att kunna utvecklas. Tillsammans kan läraren med eleverna således ställa upp mål och arbeta med målen för att arbeta med dem i jämställdhetens tecken. (Gustavsson, 2011 & Heikkilä, 2019.)

Inom genuspedagogiskt lärande är det väsentligt att uppmuntra till jämställdhet. I skolsammanhang är det viktigt att ställa frågor och tillsammans försöka reda ut innebörden av sociala strukturer och normer, samt hur de kan ta sig uttryck i praktiken. Genom att belysa strukturerna kan vi skapa en medvetenhet om hur genus påverkar oss och samhället. Således kan vi undvika att leva i samma gamla mönster och vidare minska orättvis behandling baserat på kön. (Hästbacka, Solvin & Eriksson, 2011 & Eidevald, 2011.) Som lärare bör du våga stå upp för de som inte har lika mycket inflytande. I situationer där maktbalansen är ojämn behöver de individer som inte har makt inkluderas och representeras. Genom att öka förståelsen av den rubbade maktbalansen kan processen underlättas och maktfördelningen jämnas ut. (Heikkilä, 2019, s. 65.)

En konkret metod till att främja jämställt tänkande bland eleverna är samarbete. I skolan bör elever kunna arbeta i varierande grupper, inte endast i grupper indelade enligt kön eller tillsammans med de närmsta vännerna i klassen. (Loo, 2011.)

Då man strävar till att främja jämställdhet i skolan är det viktigt att heller inte endast granska och analysera elevernas beteende utan även lärarens roll i främjande, samt det material som används i undervisningen (Åkerholm, 2011, s. 63). Då vi använder material med eleverna är det väsentligt att möta dem på deras egen nivå. Genom att konkretisera med exempel från barnens egna erfarenheter och intressen kan läraren uppnå bästa möjliga pedagogiska resultatet (Olofsson, 2007).

Barn, såsom många vuxna, kan ofta ha förutfattade meningar om hur världen ser ut och hur den borde se ut. Istället för att tillrättavisa barnens åsikter kan lärare konkretisera problematiken med exempel. Vidare kan vi välja att fokusera på det positiva framom det negativa och uppmuntra till positivt beteende. Om vi väljer att uppmärksamma och ge positiv respons då barn vågar överskrida gränser som upprätthålls av könsmonster, istället för att alltid kritisera då de gör fel kan uppmuntran förstärka viljan att förstå och utveckla kunskapen. (Olofsson, 2007, s. 57–64.)

I den svenska läroplanen lyfts jämställdhet upp vid ett flertal tillfällen, Skolverket (2011, s. 7) betonar att eleverna kritiskt ska granska existerande könsmönster och hur det kan ta sig uttryck i praktiken, samt att skolan bör främja jämställdhet och lika rättigheter oberoende av könstillhörighet. Även Utbildningsstyrelsen (2014, s. 29) lägger vikt på jämställdhetstänk i styrdokumentet läroplanen genom att betona främjandet och utvecklandet av egna värderingar vad gäller jämställdhet, köns sensitivt förhållningssätt och könsbundna rollmodeller.

2.4 Sexuella trakasserier

Med sexuella trakasserier menas icke-önskvärt sexuellt beteende, vare sig om det är verbalt, icke-verbalt eller fysiskt. Sexuella trakasserier kan vara kränkande för en individs psykiska eller fysiska integritet och är ofta även förnedrande för individen som utsätts. (Utbildningsstyrelsen, 2018, s. 6.)

Sexuella trakasserier som fenomen är nära anslutet till traditionella könsnormer. Kvinnor som inte följer de kvinnliga könsnormerna löper statistiskt sett en större sannolikhet för att bli sexuellt trakasserade. Normerna kan exempelvis vara personlighetsdrag som inte anses vara feminina och val av yrke. Inom mansdominerade branscher är förekomsten dessutom större än i de branscher som består av könsblandade arbetsgrupper. (Chawla, Gabriel, O'Leary Kelly & Rosen, 2020.)

Vid förekomsten av sexuella trakasserier kan det hända att offret inte delar med sig om trakasserierna. Detta kan delvis bero på att offret skyller trakasserierna på sig själv och ifrågasätter den egna rollen i situationen. Då kvinnor öppnat upp om trakasserier de upplevt har det heller inte varit ovanligt att de själva fått lida av konsekvenserna. Anklagelser kan leda till att kvinnornas karriärer påverkats negativt och de tvingats byta jobb. Vidare har media en tendens att vinkla berättelser ur ett visst perspektiv. Kvinnor har ifrågasatts för val av klädsel eller intagning av alkohol efter att anklagelser kommit till ytan - faktorer som inte borde spela roll i situationen. Eftersom ansvaret

läggs på kvinnan att själv komma ut med informationen om sexuella trakasserier väljer många att inte berätta för att undvika de negativa påföljderna det kan ha. Då det inte är ovanligt att kvinnorna själv lider mer än förövaren är det inte konstigt att kvinnorna resonerar med att hålla berättelserna för sig själva. (von Sikorski & Saumer, 2021.)

En del av de kvinnor som utsatts för sexuella trakasserier är såpass vana vid normerna vi lever med att de tolererar det orättvisa beteendet. Något som inledningsvis kan starta som ett sexistiskt skämt eller så kallat "locker-room talk" kan i sinom tid utvecklas till trakasserier eller fysiska angrepp. Genom att tolerera och acceptera att *pojkar är pojkar* eller att *kärlek alltid börjar med bråk* så vänder vi blicken från faktumet att det i själva verket upprätthåller de strukturer som förekommer i samhället. Genom att säga ifrån och tillrättvisa maktutövningen kan vi inse att det inte endast är ett skämt utan frågan om diskriminering. (Isaacs, 2018.)

2.5 Sexuella trakasserier i skolan

Kampanjen #metoo fick följder även i skolvärlden och hashtaggar som specifikt riktade sig mot skolväsendet spreds på sociala medier. Ett oroväckande antal berättelser om orättvisa och oacceptabla beteenden i skolan, klassrum och i lärarum kom upp till ytan och faktumet att situationen var i behov av en förändring blev allt tydligare. (Heikkilä, 2019, s. 8–10.)

Utbildningsstyrelsen (2018) valde att ge ut ett styrdokument i form av en handbok riktad mot läroanstalters personal, studerande och vårdnadshavare med direktiv till hur man bör gå till väga för att förebygga sexuella trakasserier, samt hur man kan ingripa då dylika situationer förekommer. Eftersom skolor och läroanstalter inte haft gemensamma rutiner eller anvisningar i hur skolor bör ingripa och förebygga sexuella trakasserier ansåg Utbildningsstyrelsen (2018, s. 5) det vara lämpligt att skapa ett styrdokument med tydliga instruktioner och rekommendationer till ingripanden vid sexuella trakasserier.

Enligt en enkät som genomfördes av Institutet för hälsa och välfärd 2017 framkom det att sju procent av flickor och pojkar i årskurs 4 och 5 hade upplevt sexuellt kränkande kommentarer. Motsvarande siffra för pojkarna i årskurs 8 och 9 var 12 procent, medan flickornas procent uppgick till 30 procent. Majoriteten av de sexuella trakasserierna som undersöktes skedde antingen på nätet genom kränkande och störande meddelanden eller på ett offentligt ställe. I majoriteten av fallen utfördes trakasserierna dessutom av en bekant eller någon som offret kände. I enkäten framkom också att 11 procent av eleverna i årskurs 8 och 9 skulle varit i behov av hjälp av en vuxen på skolan, men inte erbjudits hjälpen. (Utbildningsstyrelsen, 2018, s. 6–7.)

2.6 Förebyggandet av sexuella trakasserier

Förebyggandet av sexuella trakasserier förutsätter medvetenhet om fenomenet. Genom att skapa förståelse av sexuella trakasserier och dess sammankoppling med de sociala normer som förekommer i samhället kan de även förhindras. De existerande normerna kring sexualitet formar samhället och således även människans tankesätt. Eftersom bilden av hur män och kvinnor *borde* vara är så inrotad i våra strukturer är det svårt att bortse de existerande könsnormerna. (Grosser & Tyler, 2020.)

Som läget ser ut idag ligger ansvaret på offret att träda fram för att berätta om sexuella trakasserier. Om kvinnan söker hjälp så kan de tillförses hjälp. Om alla dock skulle reagera och säga ifrån för att stoppa sexuella trakasserier skulle tröskeln till att söka hjälp inte vara lika stor. Om alla reagerar då någon trakasserar eller får någon annan att känna sig obekvämt så skulle beteendet heller inte tolereras. Strukturerna kan förändras om alla, inklusive män, inser att vi är i behov av en förändring. (Isaacs, 2018.)

Studier påvisar att runt 75% av männen som trakasserar kvinnor inte anser att de agerat fel i situationen. Om de som trakasserar inte ens inser att de agerat fel kan det ifrågasättas huruvida beteendet alls kan förändras. Istället för att endast skylla på individerna som trakasserat kan vi även vända perspektivet på kulturen som existerar i samhället som indirekt accepterar beteendet. Genom att förändra inställningen och

de underliggande strukturerna har vi således en möjlighet att påverka resultatet och toleransen för sexuella trakasserier. (Isaacs, 2018.)

3 Metod och genomförande

I det kommande kapitlet presenteras vilken metod som tillämpas i min avhandling och motivering till varför ansatsen är lämplig för min forskning. Ytterligare kommer jag att presentera hur datainsamlingen kommer att gå till och hur genomförandet av metoden kommer ta sig uttryck, samt hur tillförlitlig och etisk korrekt metoden är i förhållande till avhandlingens syfte.

3.1 Precisering av forskningsfrågor och syfte

Det övergripande syftet med min avhandling är att öka förståelse av sexuella trakasserier i skolmiljön. Min strävan är att ta reda på hur kampanjer såsom #metoo och #dammenbrister genomsyrat lärarstuderandes tankesätt om sexuella trakasserier. Vidare önskar jag synliggöra lärarstuderandes resonemang på undervisningen av sexuella trakasserier och rollen som läraren har i arbetet i förebyggande syfte. Genom att genomföra det förväntar jag mig kunna analysera och diskutera huruvida kampanjerna, såsom #metoo och #dammenbrister, haft på samhället och i skolan. Utgående från syftet har följande tre forskningsfrågor utformats:

1. Hur syns kampanjer såsom #metoo och #dammenbrister i lärarstuderandes tankesätt på sexuella trakasserier?
2. Hur resonerar lärarstuderande kring hur skolor kan arbeta i förebyggande syfte i förhållande till sexuella trakasserier?
3. Hurudan följd har kampanjer, såsom #metoo och #dammenbrister, haft i samhället?

Forskningsfråga 1

Den första forskningsfrågan; *Hur syns kampanjer såsom #metoo och #dammenbrister i lärarstuderandes tankesätt på sexuella trakasserier?*, närmar sig respondenternas egna upplevelser och hur de uppfattar att kampanjer såsom #metoo och #dammenbrister format deras tankesätt på sexuella trakasserier.

Forskningsfråga 2

Den andra forskningsfrågan som lyder: *Hur resonerar lärarstuderande kring hur skolor kan arbeta i förebyggande syfte i förhållande till sexuella trakasserier?* kommer att tangera hur respondenterna upplever undervisningen av sexuella trakasserier i skolan efter #metoo och om kampanjerna överhuvudtaget haft en inverkan på hur ämnet behandlas i undervisningen. Till skillnad från den tredje forskningsfrågan förväntar jag mig att det ur den första och andra frågan kommer att framkomma mer personliga åsikter och tankar, såsom exempelvis huruvida det tabubelagda ämnet tas upp i tillräckligt bred utsträckning i undervisningen.

Forskningsfråga 3

I den sista forskningsfrågan har jag valt att fokusera på följderna som kampanjer såsom #metoo och #dammenbrister haft på samhället. Forskningsfrågan kommer huvudsakligen att besvaras teoretiskt och med hjälp av relevant litteratur. Jag förväntar mig således inte att respondenternas svar kommer att ge mig en större inblick i samhällliga förändringar som kampanjerna medfört.

3.2 Intervju som datainsamlingsmetod

I avhandlingen har jag valt att tillämpa en kvalitativ ansats i form av intervju. I forskningen kommer jag att intervjua tre lärarstuderanden och analysera deras svar på frågor som är utformade utgående från avhandlingens forskningsfrågor och övergripande syfte.

Eftersom forskningsfrågorna behandlar ett personligt perspektiv på undervisningen om sexuella trakasserier kändes det lämpligt att avgränsa avhandlingens ansats till en kvalitativ metod. Genom att använda mig av en kvalitativ ansats i forskningen kommer förhoppningsvis resultatet att avspegla personliga inblickar i lärarstuderandes syn på sexuella trakasserier. Den kvalitativa metoden anses vara lämplig då forskaren vill förstå sig på respondentens syn på bland annat upplevelser och erfarenheter (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 17). Vidare betonar Kvale & Brinkmann (2010) att intervjuaren

genom samtalet strävar till att skapa förståelse för undersökningens personens perspektiv på teman i vardagsvärlden.

Den hermeneutiska ansatsen är en lämplig metod att tillämpa i avhandlingar där materialet kommer att tolkas och analyseras. Hermeneutik tillämpas ofta i kvalitativa undersökningar, bland annat där intervjuer om personliga upplevelser och åsikter avspeglas (Westlund, 2009, s. 70). Eftersom intervjuerna i min undersökning kommer att fokusera på lärarstuderandes personliga åsikter och vidare tolkas och analyseras anser jag att den hermeneutiska inblicken således är lämplig för min forskning. Inom hermeneutiken är det väsentligt att forskare förhåller sig objektiva och självkritiska till resultatet. Eftersom hermeneutik till stor del handlar om att tolka material så bör således egna åsikter tas i beaktande, såväl som förväntningar. Tolkaren bör förhålla sig självkritisk och så objektiv som möjligt och inte heller låta eventuella förväntningar avspegla eller vinkla resultatet. (Ödman, 2004, s. 113.) Genom användningen av en hermeneutisk ansats anser jag kunna närma mig respondenternas ställningstagande, genom tolkning av texten, som konstrueras i samband med interaktionen under intervjun.

Kvale & Brinkmann (2010) belyser att intervjuer till en viss mån skiljer sig från det vardagliga samtalet eftersom maktbalansen under intervjuer inte är jämn fördelad. I sammanhanget styrs situationen av forskaren. Trots det produceras kunskapen ändå av interaktionen mellan den intervjuade och intervjuaren. Samtalet mellan individerna byggs därtill upp med ett annorlunda angreppssätt och tillämpad frågeteknik.

För att intervjun ska ge ett så bra resultat som möjligt bör intervjuaren vara flexibel och inneha färdigheter att begränsa temaområdet och hålla intervjun på rätt spår så att diskussionen förblir relevant i förhållande till syftet och forskningsfrågorna. (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 104–105.)

Genom att använda sig av öppna frågor ger intervjuaren respondenterna möjligheten att själva lyfta fram det de anser vara viktigt. Således styr intervjuaren heller inte in respondenten på ett visst spår. (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 46.)

Kvale & Brinkmann (2010, s. 98–100) betonar vikten av att som intervjuare vara insatt i ämnet som respondenterna blir tillfrågade om. Kunskap är väsentligt bland annat eftersom de så kallade andrafrågorna bör vara relevanta i sammanhanget och det underlättar processen då intervjuaren besitter bred kunskap inom ämnet.

Under intervjuerna kommer jag att använda berättelser ur det samlade verket *#Dammenbrister* som underlag för diskussion. Genom att låta respondenterna läsa en berättares personliga upplevelser förhåller jag mig som intervjuare delvis objektiv och låter respondenten bilda sin egen uppfattning om temat. Detta för att undvika att avspegla min egen åsikt om problematiken kring sexuella trakasserier. Genom att inleda intervjun med läsning av texten vinklas svaret förhoppningsvis heller inte i en viss riktning. På detta sätt är det även mindre risk att respondenterna påverkas av mina förutfattade meningar om hur respondenterna kommer att besvara frågorna. Den vetenskapliga tolkningen kan inte avspegla verkligheten om inte datat analyseras ur ett objektivt perspektiv. För att forskningsansatsen ska upprätthålla sin trovärdighet bör forskaren således förhålla sig kritiskt gentemot tolkningssituationen och ta i beaktande att den egna förståelsen kan påverka hur resultatet tolkas. För att förhålla sig så kritisk som möjligt till situationen kan forskaren bland annat använda sig av annat material som stöder datat, exempelvis andra texter, intervjuer och källmaterial. Detta för att försöka hitta ett samband och jämföra datat som framkommit med tidigare texter och material. (Ödman, 2004, s. 110–111.)

3.3 Beskrivning av urval

Eftersom undersökningens syfte var att få genomtänkta svar av respondenterna ansåg jag det lämpligt att rikta in mig på lärarstuderanden med erfarenhet av undervisning i klasser. Eftersom utbildningen för lärare förutsätter praktikperioder ansåg jag att studeranden som var i slutskedet av sina studier skulle ha en insikt i hur undervisningen av elever ser ut i praktiken. Dessa studeranden har troligtvis även en realistisk syn på hur undervisningen kring sexuella trakasserier skulle kunna integreras i undervisningen och se ut i sitt sammanhang. Av ovanstående orsaker valde jag därmed

att avgränsa urvalet till lärarstuderanden i slutskedet av sina studier som redan hade genomfört kandidatexamen och vid tidpunkten för intervjun var magisterstuderande.

Urvalet kom således att bli magisterstuderande vid Åbo Akademi. Eftersom jag själv utfört mina studier vid Åbo Akademi kunde medstuderande som jag var medveten om att var i slutskedet av sina studier kontaktas. De lärarstuderande jag kontaktade hade antingen pedagogik eller specialpedagogik som huvudämne, det vill säga framtida klasslärare och speciallärare. Forskning påvisar att den sociala relationen har en inverkan på intervjuens resultat och att intervjuaren bör skapa en säker miljö där de intervjuade kan öppna upp och vågar prata om privata åsikter (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 32). I undersökningen kan det därför anses vara en fördel att jag som intervjuare var bekant med de intervjuade lärarstuderande från förut.

Inledningsvis hade jag i syfte att genomföra en så kallad pilotintervju med en av respondenterna. Detta för att fastställa hur frågorna fungerar i praktiken och hur utförliga svar respondenterna skulle tänkas ge. Pilotintervjun gav även möjlighet att korrigera frågorna och tillägga eventuella andrafrågor som lämpade sig under de framtida intervjuerna. Den inledande intervjun gav även ett intryck av hur mycket data som kunde samlas in efter endast en intervju. Efter pilotintervjun fastställdes därmed även antalet respondenter som skulle vara lämpligt, det vill säga tre (3) respondenter.

3.4 Genomförande av datainsamling

Innan intervjuerna tilldelades respondenterna ett material (Bilaga 1) som innehöll tre berättelser ur textsamlingen #Dammenbrister. Respondenterna fick bekanta sig med materialet, som behandlades vidare under intervjuerna. Genom att respondenterna bekantade sig med berättelserna på förhand fick de således en inblick i vad som skulle tas upp under intervjun och kunde smälta berättelsernas innehåll. Genom användningen av berättelserna som underlag för intervjun kunde avspeglning av intervjuarens förutfattade meningar angående intervjun undvikas. På det sättet kan intervjuaren undvika omedveten påverkan av respondenternas svar (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 31).

Vid intervjuernas tidpunkt var avhandlingens arbetstitel "Följderna av #metoo och #dammenbrister - En kvalitativ studie om lärarstuderandes syn på sexuella trakasserier och skolans roll som förebyggare". Respondenterna blev tydligt informerade att intervjuerna kommer att användas för min magisteravhandling och att de kommer att bandas in. Vidare blev respondenterna även tillovade anonymitet i samband med hanteringen av datainsamlingen och transkriberingen.

Kvale & Brinkmann (2010, s. 85–91) belyser att det till det etiska forskningsbeteenden förutsätter en utförlig planering av intervjuprojektet. I samband med planeringen bör respondenterna samtycka till intervjun och försäkras konfidentialitet. I planeringsfasen är det även etiskt att underrätta respondenterna om undersökningens syfte och hur upplägget ser ut. Det kan exempelvis innefatta information kring vem som kommer att ha tillgång till materialet, hur respondenternas identiteter kommer förhållas anonyma och hur privata data ej kommer att avslöjas.

Samtliga intervjuer genomfördes, på grund av de rådande omständigheterna av covid-19, på distans genom verktyget Zoom. Med hjälp av Zoom fanns både möjligheten att spela in videoklipp och röstinspelning som kunde transkriberas i efterhand. Således kunde materialet även tillföra möjlighet för tolkning av nonverbal kommunikation. Därmed har intervjuaren under analysen möjlighet att ta i beaktande exempelvis ansiktsuttryck och kroppsliga uttryck (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 45). En annan fördel med att intervjua på distans var att all fokus under intervjuns gång kunde läggas på dialogen och vad respondenten hade att säga.

Under intervjuernas gång strävade jag till att skapa en atmosfär där respondenterna upplevde att de kunde dela med sig om personliga åsikter och tankar. Då en säker miljö uppstår minskar tröskeln för de intervjuade att dela med sig av privata händelser och åsikter (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 32).

Intervjuerna som genomfördes kan beskrivas som halvstrukturerade livsvärldsintervjuer. Detta innebär att intervjuerna varken är i formen av slutna frågeformulär, men heller inte öppna vardagssamtal. Som grund för samtalen använde

jag mig av en intervjuguide (bilaga 2) bestående av förslag till frågor och andrafrågor. (Kvale & Brinkmann, 2010.)

Under intervjuerna fattades en del metodbeslut under intervjuernas gång, såsom exempelvis lämpliga andrafrågor. En förutsättning för en välgjord intervju är bland annat planering, samt möjligheten att förutspå hur respondenterna möjligtvis kommer att reagera och därmed även vad som eventuellt kommer att sägas. Av den orsaken är kunskap inom intervjuämnet även en fördel (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 32.)

Bilaga 1. Berättelser ur #Dammenbrister

Bilagan som respondenterna tilldelades inför intervjuerna.

Berättelser ur #dammenbrister

BERÄTTELSE 1. "Jag är elva eller tolv år gammal. En av de första i min klass att få bröst och plötsligt måste jag vänja mig vid att ha alla pojkmans ögon på mig. De tafsar på alla flickor i klassen. Hela tiden. De visar porr för oss på rasterna. Vi berättar för vår lärare, en manlig medelålders man. Han är väldigt obekvämt med konfrontationer och han rycker liksom på axlarna åt det. Gör ingenting."

BERÄTTELSE 2. "Jag och min kompis gick i 5/6an i lågstadiet, den tiden då en förväntades vara fadder åt en av de yngre eleverna som började. Under rasten skulle vi vara ute och gå en runda för att få motion. Upprepande gånger så var det en kille från 1an som tacklade ner mig och min kompis på gruset och började torrjucka på oss. Vi stretade emot, men eftersom han var så stor så kom vi inte loss. Vi fick skrapmärken på kroppen och var rädda för att vara ute på skolgården då han var där. Jag minns att vi gick till en lärare och berättade om vad som händer ute på rasterna. Då sa de att vi måste föregå med gott omdöme och komma ihåg att han bara går i ettan."

Jag minns även från andra elever att de berättade om att de blev slagna mellan benen av de yngre eleverna och att lärarna bara slog iväg det som lek."

BERÄTTELSE 3. "Under högstadiet minns jag att killarna i skolan helt ohämmat tog på oss... på bröstet, på rumpan. Vi alla skrattade åt det, ville ju inte vara "jobbiga" och riskera utfrysning. Det hände så gott som dagligen i säkert ett år. Inget samtycke, ingen respekt för våra kroppar. Vi skulle minsann vara tacksamma över att de ville ta på oss."

3.5 Databearbetning och analys

Efter datainsamlingen inleddes transkriberingen av intervjuerna för att vidare möjliggöra analys av data. Längden på intervjuerna varierade mellan 52 och 82 minuter per respektive intervju. Transkriberingen av intervjuerna blev sammanlagt närmare 50 sidor material. Utöver transkriptet utgjorde även intervjuguiden (Bilaga 2) en del av materialet för analysen.

Vid tidpunkten för transkriberingen försäkrade jag respondenternas anonymitet genom att ändra individernas namn. För att få en överskådlig helhet av materialet använde jag mig av färgkodning.

Eftersom materialet i sin helhet kan vara svårt att få en överskådlig bild av plockade jag ut det mest väsentliga från transkriberingen. Genom att kategorisera materialet kunde jag lättare försäkra att resultatet skulle överensstämma med forskningens syfte. Kategorierna utformades efter avhandlingens forskningsfrågor och övergripande syfte. Det förstärkte processen eftersom jag fick en tydlig bild av vad som skulle lyftas fram ur materialet. För läsaren är det även mer strukturerat att skapa en förståelse för intervjuernas innehåll med hjälp av de olika kategorierna.

I avhandlingen tillämpades meningskodning som analysmetod. Inom meningskodning strävas det att hitta likheter och olikheter för att kategorisera de intervjuades erfarenheter. Genom att jämföra datat kunde jag vidare kategorisera materialet och de intervjuades åsikter. (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 217–219.)

Eftersom jag personligen genomfört och deltagit i intervjuprocessen underlättades transkriberingen och uppfattningen av de intervjuades åsikter. Under forskningen hade jag möjlighet att planera, genomföra och även lyssna på intervjuerna i efterhand. Det ser jag som en stor fördel då det kom till att behandla och kategorisera materialet samt analysera materialet innehåll på djupet.

3.6 Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter

Tillförlitlighet i en studie utgör huruvida resultatet i studien är pålitligt. Som exempel kan tillförlitligheten testas om samma resultat skulle komma fram i undersökningen om den skulle genomföras på nytt. Inom en kvalitativ undersökning kan det dock betonas att det inte är speciellt sannolikt att en annan intervjuare skulle få identiska svar om samma undersökning skulle genomföras vid ett annat tillfälle. Delvis eftersom forskaren inom den kvalitativa undersökningen har en betydande roll i materialets utveckling. (Alvehus, 2013.) I min forskning utformade jag personligen frågorna utgående från de uppställda forskningsfrågorna och det övergripande syftet, vilket sannolikt inte skulle genomföras på samma sätt av en annan forskare. Inom kvalitativ forskning förekommer en mänsklig interaktion som till en viss grad har en inverkan på respondenten (Kvale & Brinkmann, 2010).

Då en kvalitativ undersökning genomförs är det väsentligt för forskaren att förhålla sig så objektiv som möjligt och inte ställa ledande frågor (Bell, 2006). Av den orsaken valde jag i forskningen att ställa öppna frågor där respondenterna hade möjlighet att vinkla svaret med utgångsläge ur deras egna perspektiv. Under undersökningen strävade jag till att hålla mig neutral och inte påverka respondenternas svar, utan låta dem uttrycka sig fritt.

Eftersom tolkning av data och material som behandlar personliga åsikter och upplevelser kan uppfattas på ett antal olika sätt, beroende på vem som analyserar datat, kan hermeneutikens tillförlitlighet delvis ifrågasättas. (Kvale & Brinkmann, 2010.) För att stärka resultatets tillförlitlighet inom kvalitativ forskning är det viktigt att redogöra för de beslut som fattats under processens gång. Genom att motivera arbetssättet och resonemangen vid planeringen av undersökningen kan resultatets tillförlitlighet således åskådliggöras.

Som forskare är det viktigt att ta i beaktande huruvida ett samspel motsvarar resultatet som skulle ges med fler antal respondenter. För att en forskning ska vara *trovärdig* bör det tas i beaktande antalet respondenter och hur samplet kan ge ett trovärdigt resultat (Bell, 2005). Vidare kan materialets och analysmetodernas lämplighet ifrågasättas i

förhållande till de forskningsfrågor som ställs i undersökningen. Genom att förhålla mig kritisk till de frågor som ställs i undersökningen kan trovärdigheten styrkas. Kvale & Brinkmann (2010) betonar att det som forskare är väsentligt att förhålla sig kritisk gentemot sig själv under intervjuernas gång.

Vidare kan trovärdigheten av undersökningen förstärkas genom att utförligt planera genomförandet av intervjuerna. Detta kommer jag att tillämpa genom användningen av en pilotintervju, där intervjufrågorna kommer att prövas och ha möjlighet att anpassas innan de andra intervjuerna. Således kan behov av förändringar framkomma och eventuella frågor korrigeras i intervjuguiden. Eftersom jag själv har erfarenhet av lärarutbildningen och hur den tangerat sexuella trakasserier ser jag det som en fördel i förhållande till trovärdigheten av undersökningen.

Andra *etiska aspekter* som bör tas i beaktande vid en undersökning är förklaring av vad forskningen kommer att användas till och vem som kommer att ha tillgång till det material som samlas in. Genom att informera respondenterna kan materialet inte användas på ett etiskt inkorrekt sätt och således kan inte respondenterna utnyttjas. I undersökningar där respondenterna tillovats anonymitet får aldrig namn eller privata uppgifter som kan ansluta informationen till respondenten framkomma. (Bell, 2005)

I min undersökning kommer jag tillämpa detta genom att använda mig av könsneutrala namn för respondenterna, således stärks integriteten och konfidentialiteten försäkras. Ytterligare kommer jag endast personligen att handskas med och ha tillgång till materialet som samlas in under intervjuerna. Uppriktig med respondenterna är väsentligt, bland annat bör forskaren upplysa dem om hur materialet kommer användas, vad deltagandet i undersökningen innebär och vad avhandlingens syfte (Kvale & Brinkmann, 2010.)

4 Resultatredovisning

I detta kapitel kommer resultatet att presenteras utgående från forskningsfrågorna. Utgående från forskningsfrågorna har jag sammanställt fem (5) kategorier som klargör lärarstuderandes syn på kampanjernas inverkan på tankesättet kring sexuella trakasserier och hur lärarstuderanden resonerar kring skolornas roll i förebyggande syfte, samt vilka följder kampanjerna haft i samhället och i skolan.

Den första kategorin som valts för att tydliggöra resultatet av forskningen är *lärarstuderandes syn på sexuella trakasserier*. Denna kategori tangerar sexuella trakasserier på ett allmänt plan och fastställer även respondenternas generella tankesätt och syn på sexuella trakasserier som fenomen. Den andra kategorin, *lärarstuderandes syn på undervisningen av sexuella trakasserier*, betonar insikten som lärarstuderanden har av undervisningen av sexuella trakasserier, samt hur respondenterna tänker sig att den kan ta sig uttryck i skolan. Den tredje och fjärde kategorin består lägger följderna av kampanjerna i fokus. Kategori 3 har namngetts *lärarstuderandes syn på följderna av kampanjerna i skolan* och den fjärde *lärarstuderandes syn på följderna av kampanjerna i samhället*. Den femte och sista kategorin fokuserar på tidsperspektivet och tangerar undervisningen av sexuella trakasserier vid tidpunkten för en pandemi. Den femte kategorin benämns därför *lärarstuderandes syn på undervisningen av sexuella trakasserier i mitten av en pandemi*.

4.1 Lärarstuderandes syn på sexuella trakasserier

Eftersom sexuella trakasserier kan definieras på olika sätt bad jag även att respondenterna skulle definiera sexuella trakasserier och nämna vad som klassas som sexuellt trakasserier. En av de intervjuade nämnde att sexuella trakasserier kan vara nästan vad som helst, så länge det kränker en annan människa. En annan lärarstuderande betonar hur sexuella trakasserier i dagsläget inte endast förekommer genom interaktioner, utan även kan ske via nätet.

..jag skulle vilja ha en definition som absolut inte utelämnar någonting. Men sexuella trakasserier är ju allt som kränker den andra. Om det sen är fysiskt eller psykiskt. Det går emot den andra personens vilja - Kim

..sen finns det ju i dagsläget allt som skickas på sociala medier, bilder och såna saker. Allt som kommer från någon annan utan lov. Och ord också för den delen, det behöver ju inte vara fysiskt. - Lo

Lärarstuderandes syn på kampanjerna #metoo och #dammenbrister

I allmänhet verkade respondenterna som deltog i undersökningen ha en positiv inställning gentemot #metoo och #dammenbrister samt kampanjernas förändring i medvetenheten om sexuella trakasserier. En av de intervjuade betonade även att kampanjerna ytterligare öppnat upp för diskussion om vad som är acceptabelt beteende.

I allmänhet så tycker jag att det är väldigt bra att det startade upp. Väldigt bra, men samtidigt väldigt upprörande och tungt. - Kim

Jag tycker absolut att det är bra att det lyfts upp och hur vanligt det egentligen är. Så jag tycker det är bra att det kom fram hur folk har upplevt saker och ting och att det blir en diskussion om vad som är okej och inte okej. - Lo

..dock tycker jag att det ibland lyfts fram för en liten stund och sedan glöms bort. Det känns som att det delvis glömts bort och var jätte på tapeten då, medan det inte är det längre. Så det kan vara bra, men man måste fortsätta jobba med det och inte lämna det där. - Ari

En av respondenterna tog dock upp hur det är viktigt att kontinuerligt lyfta fram sexuella trakasserier och inte endast lyfta fram det en gång för att sedan glömma bort det igen.

Eftersom respondenterna innan intervjun haft möjlighet att bekanta sig med ett antal berättelser ur #dammenbrister valde jag att utgå från dessa då vi diskuterade kring sexuella trakasserier. En del av respondenterna kunde känna igen sig i berättelserna och hade förståelse för de som upplevt situationerna. Respondenterna betonade att trots

att sexuella trakasserier är något som de flesta är medvetna om att är fel är det något som många upplevt eller tagit del av på ett eller annat sätt.

..man kunde själv känna igen sig i berättelserna till en viss mån, och att de inte heller kändes långsökta. Jag tyckte också att man kunde visualisera hur det såg ut eftersom man själv varit i skolan och sett liknande saker. Upprörande texter, men samtidigt vanliga på något sätt. - Kim

Jag tror att många ansåg att det inte skedde före det kom ut. Man har ju alltid hört kärlek börjar alltid med bråk och såklart i den åldern kan man känna sig otrygg, och då är det inte något som borde skrattas bort. - Lo

4.2 Lärarstuderandes syn på undervisningen av sexuella trakasserier

Den nuvarande undervisningen

Av de intervjuade lärarstuderande ansåg samtliga att den nuvarande undervisningen kring sexuella trakasserier är bristfällig och skulle kunna förekomma i bredare utsträckning. Som studerande var det för en del svårt att ha en alltför stor inblick i hur undervisningen ser ut, men trots det ansåg de flesta att lärare borde skapa en atmosfär där ämnen såsom sexuella trakasserier inte borde vara tabubelagda.

..min spontana reaktion är finns det? Alltså det finns ju, det lyfts ju upp i läroplanen att man skall diskutera det och ta tag i saker. Men sen vet jag inte i vilken mån det görs. Det finns ju vanliga sexualundervisningen, men den är ju lite föråldrad, åtminstone hos en del personer. Där tror jag dock att det kommer att ske någon förändring. Sen vet jag inte om man pratar om sexuella trakasserier i den utsträckning det förekommer, till exempel i sexualundervisningen. - Kim

..den är bristfällig och det borde komma upp mera. Eftersom det här har skett och helt säkert sker fortfarande. Men det beror delvis på läraren, som studerande vill man ju ta det med ut i arbetslivet. Jag hoppas att det skulle komma in mera i samband med sexualkunskap och där ta upp vad som är okej -Lo

I utdragen ur #dammenbrister betonades hur flera av de som varit med om sexuella trakasserier inte gått till någon vuxen och i vissa fall aldrig ens delat med sig om vad det varit med om för någon annan. Respondenterna betonade även att sexuella trakasserier kan kännas som ett obekvämt ämne av flera olika orsaker. En av lärarstuderanden betonade skammen och rädslan att berätta om något som skett inför en lärare eller annan vuxen, medan en annan ansåg att det av den orsaken är viktigt att skapa en atmosfär där barn vågar berätta om något hänt dem.

Rädsla för att det ska komma fram att de gått till lärarna, det sociala trycket utifrån. Man är som flicka kanske lite rädd över vad pojkarna ska tycka och tänka och säga, då vill man inte alltid gå till läraren. Man kanske skäms också någonstans - Kim

..många kanske tänker att det inte skulle vara lönsamt eller liknande i den åldern. Nog vet man ju själv att man inte tänkte på det. Därför borde det ju pratas mer om det och tas upp mer med eleverna. Ha ett sådant klimat, där eleverna vågar prata om något känns konstigt. - Lo

Respondenterna var övertygade om att en del inte upplevde sin tillvaro som trygg i en del av berättelserna ur #dammenbrister. Trots att en del gått till en lärare eller annan vuxen för att be om hjälp kunde en del av de vuxna vara motvilliga att ha förståelse för de utsattas situation. Under intervjuerna diskuterades det huruvida anklagelser borde tas på allvar exempelvis om den utsatta är betydligt äldre än personen som trakasserar. De lärarstuderande som intervjuades betonade att situationen bör respekteras oberoende av den utsattas, eller hens som trakasserar, ålder.

..det kändes inte speciellt tryggt då eleverna inte fick hjälp då de kände sig dåligt behandlade. Där är det kanske frågan om normer där man ska acceptera att yngre kan bete sig så. Så kanske det där också handlar om att man har föreställningar om hur saker och ting ska vara. - Ari

.. det är ett väldigt föråldrat synsätt, att endast för att någon är yngre så är det okej. I vissa sammanhang kan man ta ålder i beaktande, om den är yngre kanske den inte förstår allting än. Men en sådan sak bör man nog ta tag i. Det är ju som att de förminskar sexuella trakasserier egentligen. Nej, helt fel agerat. - Kim

Tryggheten i skolmiljön

I intervjuerna diskuterades även hur man kan säkerställa tryggheten för eleverna och hur man som lärare kan förebygga trakasserier och orättvis behandling. En av respondenterna lyfte fram att tilliten och förtroendet mellan läraren och eleven är väsentlig för att eleven ska kunna anförtro sig läraren.

..om lärarna bara rycker på axlarna verkar det ju inte speciellt tryggt. Man ska ju inte förminska någons känslor och så som det verkar ha hänt att lärarna inte tagit itu med problemet. Om man själv sagt det och fått ett sådant svar skulle man inte ha känt som att folk tror på en, att man faktiskt känt sig illa till vara. Så på så vis skapar det ingen trygghet. - Lo

..man måste helt enkelt hålla sitt ord också, så att man gör något åt saken. Också kanske ha någon annan på skolan, till exempel kurator och skolkurator som eleverna kan gå till. Att gå till dem kan hjälpa. Om läraren kanske inte har tid eller har bråttom. Om det glöms bort i vardagsstressen kan det underlätta att ha något system så att det skulle gå vidare direkt på något vis. Kanske ha någon brevlåda vart man kan lägga om man har något på hjärtat - dit skulle någon kunna gå kontinuerligt så att det med säkerhet skulle gå vidare. - Ari

Som exempel nämner en lärarstuderande en brevlåda, där eleverna kan lämna brev om något är på tok eller något som borde diskuteras. På detta sätt skulle anonymiteten stärkas och eleverna kunde eventuellt ha en lägre tröskel för att lyfta upp ett problem i klassen. Vidare betonar respondenten andra individer på skolan som kan stötta eleven, såsom exempelvis kuratorn och skolhälsovårdaren. En respondent poängterar att någon på skolan skulle kunna ansvara för vissa ärenden och att allt egentligen bygger på att sexuella trakasserier diskuteras på skolan.

..det kan finnas en person i skolan som ansvarar för sexuella trakasserier, och om du skulle uppleva något skulle möjligheten finnas att gå och prata. På så sätt skulle ribban sänkas för eleverna att våga prata, just om man till exempel skäms. Allting bygger på att sexuella trakasserier diskuteras. - Kim

Genom att diskutera förekomsten av sexuella trakasserier antyder respondenterna att eleverna inser sina rättigheter och skyldigheter alltmer. Således kan förståelsen för vad som är rätt och fel, samt respekten för varandra öka.

..deras syn förändras till det bättre och blir mer vidgad [genom diskussion]. För det har till exempel min också blivit genom att få mera kunskap kring det. Jag tror nog att det är positivt och att de förstår bättre och kan respektera varandra. - Ari

Vidare betonar respondenterna att det är viktigt att diskutera trakasserier med eleverna även i syftet att de känner att de kan gå till läraren, eller en annan vuxen, om de exempelvis skulle vara utsatta. Genom diskussionen får de således en ökad förståelse så att de förhoppningsvis inte känner sig obekväma att diskutera ämnet.

..då läraren vågar prata om det så tror jag att det kan bli en förändring. - Kim

Ju mer man pratar om det så vet folk att det förekommer. Och ju mer man pratar om det desto mer vågar eleverna förhoppningsvis berätta om något skett. Då hoppas jag att folk också inser vad som är rätt och vad som är fel att göra. Vad det än gäller är diskussion och att lyfta upp ämnet viktigt annars är det ju som att man förminskar grejen i sig. Genom diskussion inse sina rättigheter och skyldigheter, inse att det aldrig är ditt fel om det händer någonting. Inse vad du får och inte får göra och då även förstå. Elever ska ju inte ingripa, men säga ifrån om man kan. Säg ifrån om man ser någonting som sker. Så att de också förstår vad ämnet handlar om och vågar prata om det. - Lo

Andra metoder för att försäkra tryggheten i skolan kan ske genom olika former av förebyggande arbete. Respondenterna betonade vikten av ett öppet klimat och dialog mellan lärare och elev. Vidare lyfte flera respondenter fram struktur och därmed tydliga strategier för att förebygga trakasserier, samt klara regler och förväntningar på barnen.

..berätta vad det finns för regler och att alla bör följa dem. Vidare ge möjlighet för eleverna att alltid kunna komma och prata med en vuxen, och att de känner att personalen gör något åt problemet om de kommer till en. Berättar vad det finns för olika stöd och skapa en bra atmosfär i klassrummet ända från årskurs 1. Gör det tydligt att man inte tolererar exempelvis mobbning och särbehandling. Ingen ska bli utstött. Jag tror faktiskt att om alla börjar i en låg årskurs, och att alla lärare jobbar med det, så skulle det hjälpa mycket. Det känns som att då alla lärare jobbar på olika sätt, så får inte alla samma grund och det är svårt för de lärare som tar upp klassen att jobba vidare med det. - Ari

Det är viktigt att ha en tydlig plan så att man vet hur man ska arbeta med det här. Hur man ingriper om det sker och försöka förebygga att det sker. Så är alla på samma plan och alla lärare i skolan vet hur man gör om det sker, så alla lärare inte har egna regler de följer. Att alla vet hur man går tillväga och alla följer upp om någonting har skett och försöker tillsammans. Vara i kontakt med hemmen, och berätta hur man kan ta upp det med barnen - ett samarbete helt enkelt. - Lo

Ovanstående respondent betonade här även hur viktigt det är med samarbete och att alla parter gemensamt försöker stötta barnen. Denna lärarstuderande betonar även samarbetet mellan kollegor samt mellan hem och skola och hur viktigt det är att ha en tydlig riktlinje på tillvägagångssätt.

Sexuella trakasserier i undervisningen

Samtliga lärarstuderande som deltog i forskningen ansåg att sexuella trakasserier borde behandlas i skolan redan från en tidig ålder. Respondenterna betonade att materialet kan se olika ut beroende på åldersgruppen, men att det är viktigt att utgå från elevernas egna perspektiv och bygga vidare vid upprepade tillfällen - kontinuerligt ända fram till vuxenlivet.

Det är ett jätteviktigt ämne som borde tas upp i de allra yngsta årskurserna, så att man bygger vidare och använder sig av material som passar dem. Till exempel börja med "stopp min kropp" och vad som är okej. Ju högre upp i ålder man kommer, desto mer ingående kan man gå på ämnet. - Lo

..åldersmässigt ska man ta upp ämnet i en tidig ålder, ända fram till att de är vuxna. Detta kan ju även förekomma i framtiden, till exempel på arbetsplatsen. Så det ska ju nog pågå från att de är barn fram till vuxenlivet. - Ari

Trots att ämnet kan kännas jobbigt att behandla ansåg respondenterna att ämnet bör behandlas i skolan. Två av de intervjuade betonade att det är viktigt att läraren har en god relation till eleverna då ämnet behandlas och att det är viktigt att inte peka ut någon eller på något vis förnärma någon elev.

..det är ganska svårt, då det är så känsligt. Man måste nog ha som lärare känna sina elever på det viset. Men jag tycker nog att det är viktigt att ta upp det och att man vågar ta upp det, trots att det är obekvämt. Då någon kan vara utsatt och man inte vill peka ut någon. - Ari

..man vill ju att alla känner sig trygga och skapa ett sådant klimat då man pratar om det. Jag tror det är sådant som man lär sig och blir bättre på hela tiden, på att hitta material som stöd för en. - Lo

Som lärare kan det vara svårt att veta vad eleverna utsätts för på exempelvis nätet under sin fritid. En av respondenterna berättade hur ämnet kan kännas obekvämt om läraren

inte är medveten om någon elev skulle ha utsatts för sexuella trakasserier. Respondenten betonar att barn i allt tidigare ålder blir exponerade av olämpligt innehåll genom tillgången till sociala medier.

Sen beror det ju på om något skett. Om något skett i yngre ålder, som man inte trodde, så måste man ju såklart diskutera det. Tyvärr med dagens digitalisering så sker det i allt yngre ålder tror jag. De kommer i kontakt med sådant som de inte borde se, fast det inte är meningen. Så ett viktigt ämne att ta upp helt enkelt. Om det har förekommit i klassen på något vis och någon tagit åt sig, så blir det ju ett känsligt ämne att prata om. Då kan det vara svårt, det är annat än om man tar upp det på ett allmänt plan. Sen vill man ju inte trampa någon på tårna om det är på ett allmänt plan och man inte hört om någon i klassen, man vet ju aldrig. Jag hoppas att man skulle veta om det skett. - Lo

Eftersom ämnet kan kännas obekvämt kan det finnas en del lärare som undviker att behandla sexuella trakasserier med elever. En respondent betonar att ämnet i sig kan vara ganska laddat att undervisa.

..det är ett ganska laddat ämne och det är kanske inte ett ämne som man undervisar lugnt och avslappnat. Det tror jag att kommer vara en utmaning att inte vara för spänd och uppspelt. - Kim

Trots att respondenterna ser undervisning av sexuella trakasserier som en utmaning, ansåg de intervjuade ändå att ämnet är viktigt att ta upp och värderar elevernas trygghet högre än den egna bekvämligheten.

För några år sen hade jag tyckt att det var obekvämt, men nu känns det ändå viktigt att ta upp och då känns det okej - Ari

Jag är inte desto mera rädd för det [undervisningen av sexuella trakasserier], eller att det skulle vara jobbigt, då jag vill att alla ska känna sig trygga. Jag tror det är en sån sak som man lär sig, bara du haft din första lektion eller temadag, så lär du dig hur du ska diskutera om det. Så inte känner jag mig på så vis obekvämt att prata om det, men det är kanske vad som är rätta för just den klassen som känns mest obekant. Men man lär sig, och ingen är perfekt heller. Man måste tänka att bara man vill deras bästa så. - Lo

En del respondenter ansåg att om något skulle kännas obekvämt eller oklart kan de vända sig till andra för att få stöd. En respondent nämnde att man kan använda sig av

någon annans material eller fråga vad som fungerat för en annan lärare. Samma respondent poängterade även att stöd finns att hämta utifrån och att det kan vara användbart att ta in någon sakkunnig inom ämnet. En annan lärarstuderande betonade att man exempelvis kan vända sig till rektorn för att få stöd för undervisningen.

Om man känner sig obekvämt av det tar man ju stöd och hjälp av andra, hur de har bemött och vad de har använt för material. -Lo

..man kan ta in någon utomstående som är expert på ämnet, så att man också lär sig själv hur man pratar med barn om det på ett bättre sätt. - Lo

..jag har inte alla verktyg ännu, men de finns till att fås. För att få verktygen skulle jag i nuläget vända mig till någon som har verktygen, till exempel rektorn. - Kim

Eftersom samhället är i konstant utveckling finns det alltid nya situationer att reda ut för lärare, därför betonar även en lärarstuderande att det inte är något fel med att be om hjälp då lärare är i behov av stöd.

Jag tror det är något som man lär sig och du kan aldrig vara helt beredd då det kan komma vad som helst. Samhället utvecklas hela tiden också. Om det är helt utanför mina områden om vad jag kan, så skulle jag vända mig till någon och prata om hur man kan bygga vidare på det, reda ut det och så lär man sig av det. Och så hoppas jag man får någon skolning i det på något vis och man kan ju som sagt inte ha lärt sig allt. Men bara man är villig att utvecklas så blir det inga problem. Att lyssna på sina elever är ju det viktigaste. - Lo

Vidare betonar hen att viljan till att utvecklas är nyckeln till att kunna behandla obekväma eller nya temaområden i undervisningen. Även en annan respondent understryker skolningen och möjlighet till utveckling.

Kanske det kommer sen om man är anställd på skolan då det finns olika planer för hur man borde gå tillväga. Man skulle önska att vi skulle få mera kunskap och hur man arbetar med det i undervisningen. - Ari

Samtliga respondenter var dock ense om att lärare har en skyldighet att behandla sexuella trakasserier, på samma sätt som exempelvis mobbning och jämställdhet bör tas upp i klassrummet.

..man har skyldigheter att ta upp det [sexuella trakasserier] i förebyggande syfte, precis som för exempelvis mobbning. Det här är nog ett ämne som också borde behandlas, såsom också till exempel jämställdhet, kön och kulturskillnader. - Ari

..lika mycket som man har skyldighet att diskutera mobbning och vad som är okej. En lärare kan ju inte ta upp allt, det är omöjligt. Men så gott det går försöka få in det, då det är för allas trygghet i skolan. - Lo

Utöver skyldigheter att ta upp sexuella trakasserier i undervisningen påpekade även en lärarstuderande vikten av att behandla situationer där sexuella trakasserier förekommer. Vidare upplyser hen att ämnet då kan kännas ännu mer känsligt än innan, men att behandlingen av sexuella trakasserier oavsett är väsentlig.

..även när det händer någonting, att faktiskt ta tag i det och inte sopa det under mattan. Det är ju också ett svårt ämne, om någon till exempel upplevt sexuella trakasserier kan personen ju känna sig ledsen och rädd. Då kanske personen inte heller vill att man ska gå djupt in på det i klassen, då det är väldigt mycket känslor i det. På det sättet är det ett svårt ämne, men du ska ju absolut ta tag i det. - Kim

Hur undervisningen av sexuella trakasserier kan ta sig uttryck

Enligt respondenterna kan undervisningen av sexuella trakasserier se ut på olika sätt och i olika konstellationer. Enligt en del av respondenterna kan det ibland löna sig att dela in grupper för att få eleverna att öppna upp och väcka diskussion. Dock ansåg de intervjuade att det lätt kan bli en gruppindelning baserat på kön, vilket kan leda till att en del kunskap går förlorad.

..det borde inte heller bli så som vi till exempel hade sexualundervisning då endast flickorna pratade om mens och pojkarna inte alls fick den biten. Man missar mycket kunskap så som sexualundervisning i så fall och kanske känslor och förståelse för det andra könet. Situationen skulle kanske lösas om man skulle slå ihop dem lite oftare - Kim

..jag tror också att det skulle hjälp om man skulle vara i blandad stor grupp och dela in dem i mindre grupper. För att lättare få eleverna att prata och gå igenom grupperna så att alla får säga något. - Ari

Jag tycker att de [pojkarna och flickorna] ska vara tillsammans. Annars blir det den här indelningen på något vis. Men sedan måste man se på klassen man har, om det hänt något i klassen kanske man måste dela på den så att de vågar öppna upp sig på ett annat vis. Än att

det blir att de strider mot varandra och ingen diskussion uppstår. Men absolut någon gång, och i de flesta fallen, vill jag att det ska ske alla tillsammans så att de också får höra varandras syn på saker och ting. Man måste ju kunna göra det så att de lär sig. - Lo

Ovanstående lärarstuderande påpekade även att undervisningen bör tillämpas efter gruppen och eleverna i klassen. Situationen kan se olika ut beroende på hur gruppen fungerar och således kan även undervisningen se olika ut och anpassas efter behov. Beroende på åldern på eleverna ansåg respondenterna att undervisningen även kan se olika ut och variera. Med yngre elever tyckte en del lärarstuderande att grundläggande diskussioner om exempelvis stopp-min-kropp, skulle vara lämpligt.

..låta eleverna brainstorma om vad som är okej eller inte okej, stopp min kropp - vad är okej och inte okej områden. Beroende på klass och årskurs, fastän de är samma ålder kan det även variera hur man tar upp någonting. Man måste se lite, men diskussion och exempel medan man låter dem fundera själv och därefter vet man var man drar nivån. - Lo

..förklara och diskutera det att alla har sin egen kropp och att du inte får ta på någon annans kropp om personen inte gett tillåtelse. Och på det sättet också gå in på sexuella trakasserier och vad det är, för att skapa en diskussion kring det. - Kim

Två respondenter ansåg att material som formats efter #metoo kan användas i undervisningen. Genom att använda sig av praktiska övningar och exempel kan eleverna således reflektera och bilda en uppfattning kring trakasserier på ett realistiskt sätt.

Det beror ju förstås mycket på åldern, men genom diskussion och användning av exempel och case. - Lo

Jag tror det finns ganska mycket material, just efter #metoo. Jag tror att praktiska övningar, som till exempel övningar där eleverna ska ställa sig i ett av fyra hörn beroende på vad man anser vid ett visst påstående. Sådana som man gör i praktiken får eleverna att inse bättre än om man bara skulle ha en föreläsning om det. Sen tycker jag att det är viktigt med reflektion över det efter övningen, så att de förstår varför vi gjorde det och varför någon ställde sig på en viss plats. Inte i anklagande syfte, utan för att fråga hur de tänker kring det. Sen tror jag också att videon och texter, till exempel texterna och berättelserna som du haft, så kan man via dom också jobba. Men främst reflektion och diskussion, samt praktiska övningar. - Ari

Utöver diskussioner ansåg respondenterna att det är väsentligt att repetera och reflektera informationen och inte endast ta upp sexuella trakasserier vid enstaka tillfällen.

..jag tror inte att det räcker med att man tar det en gång, utan flera gånger om igen. - Kim

..försöka integrera det i olika ämnen, då man pratar om mobbning och sociala medier, där kommer det in. Och över lag då man pratar om kroppen eller liknande, så får man in det hela tiden. Man behöver inte ha endast en temadag, och det tror jag inte heller att är tillräckligt, utan försöka få det integrerat i många olika saker. - Lo

Enligt två av respondenterna kan undervisning i form av till exempel temadagar kännas som en bristfällig metod och ansåg att integrering av sexuella trakasserier är att föredra i undervisningen.

Jag önskar ju nog att det skulle vara integrerat i alla ämnen i undervisningen. Det skulle vara drömläge, känns det som. Med temadagar har jag lite liknande känsla som för kampanjerna, det kan vara att det stannar vid den där ena temadagen. Visst kan det fungera för vissa, men jag skulle nog nästan inom alla ämnen på nåt vis ta upp det. - Ari

De intervjuade lärarstuderande poängterade att diskussioner kring sexuella trakasserier borde integreras i skolämnen så att det på ett naturligt sätt lyfts fram i undervisningen. En lärarstuderande gav som exempel att eleverna i samband med bearbetning av barnens rättigheter då det betonas trygghet, kunde tangera sexuella trakasserier.

Då man pratar om hälsa eller kroppen. Det beror på åldern men om man pratar om etiska saker och rättigheter och skyldigheter kan man få in det. I dagens läge då det finns mycket att prata om sociala medier och digitalisering, så får man in det där - var det kan ske och så där. Barnens rättigheter, barnkonventionen för allas trygghet och trygg uppväxt. Få in det var man hittar så att det stämmer överens och blir logiskt. - Lo

Som andra exempel nämnde respondenterna bland annat omgivningslära, gymnastik, modersmål, bildkonst och etik som ämnen där sexuella trakasserier kan tangeras. En respondent betonade att lärare i samband med kroppsberöring i gymnastiken har ett ypperligt tillfälle att lyfta fram kroppen och gränser till beröring.

.. i bland annat gymnastiken, där det kan vara mycket som kroppsberöring till exempel. Där kan man även integrera tankesättet och med sexuella trakasserier var gränserna går. Även i biologin, där organ och kroppen kommer upp, kan man få det invävt ganska smidigt. Historia, samhällslära och det lär nog finnas tillfällen. - Kim

..till början kanske i modersmål välja ut någon bok som har att göra med temat. Och på det viset hamnar man in på det spåret och kan diskutera kroppen och vidare sexuella trakasserier. Sen kan man också ha det i andra ämnen, i omgivningslära och kanske gymnastik. Försöka få det från en bok vidare till exempelvis bildkonsten. - Ari

Samtliga respondenter nämnde att undervisningen borde ske på ett naturligt sätt och med en atmosfär som är öppen för frågeställning där eleverna kan känna sig bekväma.

Prata om vad som är rätt och fel i klassen, till exempel allmänna regler i klassen och vad som annars inte är okej eller okej - Lo

I en idealvärld skulle undervisningen inte vara något märkvärdigt utan något som är naturligt - ett ämne man kan prata öppet om. - Kim

..att det skulle tas upp naturligt i flera ämnen i undervisningen och att man sku ta tag i det om det skulle ske i skolan men även i förebyggande syfte. - Ari

Vidare betonade de intervjuade lärarstuderande att det är viktigt att gå igenom med eleverna vad som är rätt och fel, för att tillsammans skapa regler i klassen. Respondenterna påpekade även att det är väsentligt för lärare och skola att behandla sexuella trakasserier om det skulle förekomma på skolan eller om någon elev skulle vara utsatt.

..i en idealvärld skulle även de som blir utsatta komma och säga till och man därifrån kan gå vidare med det, det vet jag dock inte om någonsin helt kommer att hända, i och med att det är så mycket känslor involverade - Kim

..skapa ett klimat där eleverna kan komma och prata med en om något är på tok eller inte känns rätt. För man kan inte se allt som lärare, speciellt i dagens läge då det kan förekomma via nätet. Få dem att förstå vad som är rätt och fel också där - vad får man sända till andra, och vad får man inte? Försöka ge eleverna kunskap i ämnet, på deras nivå. - Lo

Om det skulle förekomma sexuella trakasserier på skolan betonar respondenterna att det är viktigt att vara försynt och inte peka finger på en situation eller en enskild elev. Dock betonades det att lärare bör tackla problematiken på ett eller annat sätt och hantera situationen med klassen.

..på ett sånt sätt så att ingen pekats ut och att man innan skulle komma överens om eventuella tydliga spelregler - Ari

..på ett allmänt plan och diskutera det med klassen utan att peka ut någonting, utan mer belysa ämnet och fråga vad de anser att är okej eller inte. Få en förståelse för vad de anser och bygga vidare från det. - Lo

En av respondenterna lyfte fram att läraren kan ta hjälp av bland annat skolpsykologen om det skulle kännas som att hen inte har redskapen för att själv bearbeta situationen. Istället för att låta eleven fortsätta bli utsatt bör läraren finnas där och inte förminska elevens upplevelser.

..det är ju absolut inte något man ska rycka på axlarna åt och tycka att det är ingenting om en elev vågat komma fram och säga till dig vad som hänt. Då eleven säger att det har hänt, att det inte är okej och känner sig obekvämt. Då ska du inte förminska det. Samtidigt ska du inte heller berätta det åt hela skolan, men berätta åt någon som har material att jobba med, såsom till exempel skolpsykologen. - Lo

Enligt respondenterna är det väsentligt att lärare då de diskuterar med barn som blivit utsatta av trakasserier att betona att det som hänt inte har varit barnets eget fel. Vidare ansåg en del lärarstuderande att det är viktigt att höra båda parternas upplevelser och försöka skapa en förståelse för situationen.

..lyfta upp rätt och fel, vad som är rätt och vad är fel - förstå att det inte är ditt fel. Det var ju mycket om hur kvinnor klär sig och att det aldrig är ditt fel, eller att du borde klä dig på ett visst sätt. Det är inte kläderna som gör det, utan den andra parten som har gjort dig obekvämt. Det är inte ditt fel eller du som har orsakat det. Att prata om sådana saker med sina elever på ett sådant plan. - Lo

..till exempel om någon gett en menande blick, som ur den enas perspektiv inte är något. Då försöka gå in på att det inte betyder att det är okej att göra det ena och det andra. Försöka gå in och prata med varandra för att försöka få personen att förstå. - Kim

Via förebyggande arbete kan man göra klart så att de förstår vad som är okej och inte okej. Om det skett kan man diskutera med båda parterna och få dem att inse att de gjort fel. - Ari

Vidare antyder de intervjuade att lärare genom diskussion med eleverna kan förebygga och åtstrama oönskat beteende. Genom diskussion kan läraren säkerställa att skulden heller inte placeras på offret, samt att eleverna känner sig bekväma att berätta om något känns fel framöver. Om trakasserier skulle förekomma är det av stor vikt som lärare att betona hur eleverna kan gå till väga. Majoriteten av respondenterna påpekade att det är väsentligt för elever att berätta åt en vuxen, vare sig det är en vuxen på skolan eller exempelvis en förälder.

..det är viktigt att man säger åt sina elever att om någonting, som inte är okej, händer att våga berätta åt en någon vuxen. Det behöver inte vara åt mig som lärare, men någon annan på skolan eller någon som eleven litar på. Så att de inte ska behöva oroa sig eller gå omkring med ångest. Hjälpa dem så gott det går och uppmuntra att våga prata. Eller berätta åt någon kompis som kan föra ordet vidare om de själv inte vågar, så länge eleven inte behöv känna att den själv går omkring och bär på det. - Lo

Om en elev sagt en kommentar som en annan elev kan ha upplevt som kränkande kan det vara svårt att övertyga eleven om varför det är fel och således ändra elevens uppfattning. Respondenterna betonade att det är viktigt att respektera sina klasskamrater och medmänniskor, samt att alla uppfattar kommentarer på olika sätt. Läraren bör direkt ta tag i problematiken så att trakasserier inte kan fortsätta ske och att ingen elev känner sig obekväma.

Det är ju svårt, då vi alla tolkar saker olika. Få barn att inse att vissa saker kan du skämta om med dina vänner, om de har den jargongen. Men samma saker kan uppfattas av någon annan som en trakasseri eller får personen att känna sig obekväma. Förstå att om någon sagt att det inte är okej, be om ursäkt och inte säga det i fortsättningen. Lära sig av sina misstag, förstå att det inte är okej och reda ut det. Alla gör vi ju misstag. - Lo

..man kan jobba med att eleverna vågar säga nej och att den andra förstår vad ett nej betyder om den inte vill. Att det är okej att säga nej om man inte vill vara med i något, och då skall den andra respektera det. - Ari

Genom att öva på att säga nej poängterade en respondent att eleverna kan få en ökad förståelse och respekt för varandra. Eleverna behöver inte alltid förstå sina klasskamrater men trots det bör de respektera de andras elevernas gränser. En lärarstuderande uppmärksammade att alla kan göra fel, men nyckeln är att kunna inse sitt misstag och respektera sin medmänniskas önskan. Om någon känt sig obekväma bör läraren säkerställa att alla inblandade parter förstår och respekterar varandra i fortsättningen.

4.3 Lärarstuderandes syn på följderna av kampanjerna i skolan

Följder för elever och lärare

Trots att yngre elever inte nödvändigtvis vet vad #metoo innebär ansåg ändå majoriteten av de intervjuade att kampanjerna haft en inverkan på barns sätt att tänka och agera i skolan. En lärarstuderande lyfte exempelvis fram att elever i bredare utsträckning vågar säga ifrån vid oönskat beteende.

.. då jag själv gick i skolan då var det kanske så att pojkarna är busigare och de får göra si och så. Så det tror jag har ändrats, åtminstone vad jag själv sett då jag vikarierat. Att man säger ifrån mera om till exempel någon skulle röra en - Ari

Jag vet inte hur mycket barnen i åk 1-6 vet om #metoo. Men absolut säkert många i högstadieskolor har blivit mer medvetna om sina rättigheter som barn och tonåring. De i lägre klasserna vet säkert inte på samma sätt och händelserna kring allt. - Lo

En lärarstuderande poängterade att lärare fått en tankeställare och att kampanjerna kan ha haft en inverkan på deras sätt att tänka och agera i situationer där elever öppnar upp om sexuella trakasserier.

..jag hoppas även att lärarna lyssnar på eleverna på ett annat vis och tar dem på större allvar. Folk har vågat öppna upp om deras erfarenheter och vad man varit med om. Och fått en uppfattning om vad som är okej, och faktumet att det förekommer - Lo

En annan respondent betonade även lärarens roll i skolan. Vidare lyfte hen fram hur kampanjerna synliggjorde lärares ageranden och handlingar gentemot eleverna.

..efter #metoo och #dammenbrister var det vissa lärare som fick anklagelser och blev av med jobb, etcetera. Då synliggjordes ju hur en lärare inte får vara, så från den aspekten förändrades det ju väldigt mycket. Jag hoppas ju att det fortfarande idag observeras fastän det är några år sedan. - Kim

Vidare förklarade samma lärarstuderande att detta dock kunde försvåra mötet med eleverna för en del lärare. För en del lärare kunde uppståndelsen kring kampanjerna lägga uppmärksamhet på läraren på ett negativt sätt och skapa missuppfattningar där de inte fanns. Dock förklarade hen att situationen inte är svartvit och att följderna av kampanjen både haft negativa och positiva aspekter.

..på ett sätt kanske svårare [att prata om], då lärare blev rädda att ge signaler som kunde uppfattas som trakasserier. Samtidigt var mötet med eleverna kanske lättare ur det perspektivet eftersom det börjades prata mera om sexuella trakasserier och det kom mer verktyg kring hur man kan bearbeta och ta tag i det. Så jag tror att det nu är så att det är fler lärare som vet mera och vågar prata på ett annat sätt än tidigare. - Kim

En annan respondent ser inga nackdelar med kampanjens följder. Hen belyser att det alltid finns de som har negativa inställningar gentemot förändring, men att det endast haft en positiv inverkan då kampanjerna lett till diskussion och mer uppmärksamhet kring sexuella trakasserier.

Jag tycker bara att det är bra att ämnet kommit på tal mera och jag hoppas att skolor jobbar mera för det och diskuterar ämnet mer. Såklart finns det alltid sådana, oberoende vad det är för ämne, som tycker att det är överdrivet eller har en negativ inställning. Men det ändrar ju inte situationen, saker kan fortfarande ske och de sker. Jag tror att man i skolvärlden pratar mera om det - och det är ju inte negativt. - Lo

Eftersom eleverna eventuellt hört om kampanjerna och sexuella trakasserier alltmer lyfts upp i skolsammanhang är det även lättare för lärare att diskutera om det med elever. Synligheten har möjliggjort för mer redskap att hantera konflikterna och försäkra tryggheten i skolan. En lärarstuderande lyfter fram att strävan till elevernas

bästa alltid bör ligga i fokus och att det inte bör avskräcka undervisningen av normutmanande ämnen.

Jag tycker över lag att det känns som att det är lättare att ta upp såna ämnen och normutmanande ämnen. Dom har ändå hört om det och tagit del av det - Ari

Om du vill barnens bästa så ska du inte vara rädd för att vara lärare. Det är bara bra att det kommer upp som sagt, för tryggheten och barnens bästa, allas bästa. Så att ingen ska känna att de är otrygga i skolmiljön eller i samhället över lag. - Lo

Vidare betonar respondenterna att sexuella trakasserier behandlas i allt större utsträckning än tidigare. Medvetenheten kring att trakasserier förekommer i skolan har ökat och således har även behovet för att behandla ämnet i skolan stigit till ytan.

Jag tycker inte att det behandlades till exempel att man hade rätten till att säga nej och att kroppen är din egen då jag gick i skola. Det tror jag att har ändrats - Ari

Jag hoppas absolut att de [kampanjerna] ändrats folks syn på ämnet. I alla fall hur man diskuterar temat och hur viktigt det är eftersom många berättar om sådant som hänt under skoltiden och att det faktiskt sker i skolvärlden. - Lo

Pedagogiska följder

En annan förändring som skett till följd av kampanjerna är det material som skapats kring sexuella trakasserier. Respondenterna kunde själva tänka sig att använda material som uppkommit efter #metoo. Två respondenter ansåg att övningar med berättelser som uppkommit till följd av kampanjerna skulle kunna tillämpas vid undervisningstillfällen. Så länge berättelserna är lämpade för åldersgruppen.

..eleverna skulle få berättelser som jag valt ut, som lämpar sig för dem. Sen diskussionsfrågor åt dem som de får fundera över och hur personen kände sig, samt vad man kan göra för att förändra det. - Ari

..bra berättelser som är lämpligt för den åldern man har. Att jobba med case som exempel, var något okej eller inte? Ha ett case för att skapa diskussion och att eleverna förstår att det faktiskt hänt. Det här kanske för någon väcker tankar och förståelse att man inte är den enda som upplevt det eller få uppfattning om vad som är okej. Det beror förstås på vad det är för berättelser och vilken ålder man har. - Lo

Respondenterna betonade dock att materialet bör väljas ut eller tillämpas till eleverna. En annan lärarstuderande nämnde att hen personligen inte tror sig komma använda begreppen #metoo och #dammenbrister men eventuellt material som utformats ur dessa. Trots det antyder hen att kampanjerna indirekt format undervisningen eftersom berättelserna på ett eller annat sätt blivit kvar och således format materialet som konstruerats.

Jag vet inte om jag kommer använda begreppen #metoo och #dammenbrister. Men jag kommer absolut att använda mig av verktyg som finns efter det. Historier blir ju förstås kvarhängande i ens eget huvud och sätter igång reflektioner och tankar. Så på det sättet har man ju influerats av det i sitt tankesätt, fastän man inte direkt använder sig av materialet. - Kim

4.4 Lärarstuderandes syn på följderna av kampanjerna i samhället

För de lärarstuderande som intervjuades har synsättet delvis förändrats till följd av kampanjerna. Genom att ta del av andras upplevelser och berättelser har det varit lättare att inse problematiken och skapa förståelse av sexuella trakasserier samt i vilken bred utsträckning det faktiskt förekommer.

Ens tankesätt har formats av alla historier. Speciellt allt som händer på skolorna, vilket man kanske inte visste att existerade i den utsträckning före det kom fram så mycket. - Kim

Man har inte tänkt på att det kan vara mindre saker. Exempelvis vissa kommentarer eller liknande, eller att kommentera något opassande som den andra inte tycker att är okej. Från fysiskt till att vara mer. - Ari

En respondent belyser att trakasserierna förekomst inte alltid sker fysiskt, utan att sexuella trakasserier även kan vara exempelvis kommentarer och ord.

Man har vågat diskutera mera om ämnet och vikten av att prata om det, i skolorna, men också över lag. Det är ingenting som man ska rycka på axlarna åt. Det är faktiskt inte okej. - Lo

Av de intervjuade påpekades det att vi kan undvika obekvämligheten av samtalsämnet genom att våga öppna upp till diskussion och prata om sexuella trakasserier.

..man borde göra det mer normalt i samhället och fastän det är en lång process, så måste man jobba och våga prata om det så att det förhoppningsvis skulle bli normalt. - Ari

Det är ju en inställningsfråga egentligen. Vi måste tänka att det alltid finns ämnen som är jobbiga att prata om, inte endast sexuella trakasserier. - Kim

En lärarstuderande poängterade att processen till att diskutera sexuella trakasserier kan vara lång, men något som måste ske för att normalisera fenomenet så att det i sin tur blir lättare att diskutera. En annan respondent betonade att de som känner sig obekväma med ett visst ämne bör arbeta med sig själv och utveckla sina kunskaper inom ämnet.

..om du själv känner dig obekväma med det måste du arbeta med det. Du måste jobba med dig själv om du känner dig obekväma med det. - Lo

Utöver sexuella trakasserier finns det de bakomliggande könsnormerna. Normer kring hur män och kvinnor *borde* vara och agera. En av respondenterna lyfter fram att normkritiskt tänkande är något lärare kan tangera i undervisningen om sexuella trakasserier, för att väcka tankar kring de strukturer vi lever utgående från.

..i samband med sexuella trakasserier kanske jobba med andra normer som syns. Sådant som anses vara typiskt kvinnligt eller manligt och öppna upp för att det är okej att vara annorlunda. Så att man inte är inlåst i en ram efter det som är manligt eller kvinnligt. Att män ska vara på ett visst sätt och att man kommer bort från det tankesättet. Att kunna se människor som individer. - Ari

Genom att öppna upp diskussionen från elevernas egna erfarenheter kan lärare öka medvetenheten och således stagnera det föråldrade tankesättet om könsroller.

4.5 Lärarstuderandes syn på undervisningen av sexuella trakasserier under en pandemi

Sexuella trakasserier - år 2021

Den sista kategorin placerar tidsperspektivet i fokus. Då intervjuerna samlades in under våren 2021 hade det gått nästan fyra år sedan #metoo blivit ett internationellt fenomen. Under intervjuerna diskuterades hur situationen såg ut i dagsläget, närmare bestämt under en pandemi. Bland annat tog vi upp till diskussion ett fall som på många sätt påminde om #metoo. Fallet hade även nått medierna och fångat mångas uppmärksamhet.

I mars år 2021 var det en kvinna vid namnet, Sarah Everards, som försvann i London på vägen hem från en väninna. Det visade sig inte långt därefter att kvinnan hade blivit kidnappad och hittades senare död. Fallet fick reaktioner världen runt och i bland annat England demonstrerades det aktivt för kvinnliga rättigheter. Likt #metoo fick fallet även en massiv spridning på sociala medier och runtom i världen upplystes individer om den orättvisa behandling som en del kvinnor fortsättningsvis utsätts för. Demonstrationerna förekom dock i mitten av en pandemi då en hel del restriktioner var i kraft i England. Trots läget i världen och hälsoriskerna det medförde på grund av covid-19 kände kvinnorna att det var rätt tidpunkt för demonstrationer.

En respondent betonade att detta innebär att sexuella trakasserier fortfarande är ett problem och fortsättningsvis förekommer. Eftersom kvinnorna ansåg att det var så pass viktigt trots hälsoriskerna ger det intrycket att många kvinnor inte längre har tålamodet för denna typs beteenden. Respondenten poängterade dock att trakasserier eventuellt generellt sett förekommit i en annan form under pandemin, där det inte skett i lika stor utsträckning i form av fysiska trakasserier utan mer digitala.

Det du säger är att sexuella trakasserier fortsättningsvis pågår och kvinnor blir utsatta. Att kvinnor fortfarande är ojämställda och att mannen värderas högre. Jag tror att det är mycket nu även på grund av pandemin, det kanske inte sker så mycket fysiskt, men trakasserier sker säkert mycket över nätet. Genom till exempel kommentarer hit och dit, så det pågår eventuellt mer i skymundan och att det är mer digitalt. - Ari

Elevers välmående och lärarens roll i mitten av en pandemi

I samband med pandemin var det en del skolor som inte hade andra möjligheter än att vända sig till distansundervisning. En del ämnen kunde lättare tillämpas för

distansundervisning än andra, men studier har påvisat att elevernas välmående generellt sett försämrats av distansundervisning. En av respondenterna betonade att det är lättare att upptäcka avvikelser i elevers välbefinnande då det finns möjlighet att fysiskt träffa på eleverna.

Om man får eleverna varje dag till skolan kanske man kan upptäcka om till exempel någon mår dåligt eller om någon har märken på kroppen. Så jag tror nog att det är svårare att märka vad som pågår, då man som lärare heller inte kan se det på samma sätt. - Ari

En annan lärarstuderande påpekade att skolgången för en del elever kan underlätta problem i hemmen. För de eleverna kan skolan kännas som en trygg plats med rutiner och en möjlighet att bland annat socialisera med andra, samt ha rutiner.

Det har ju varit en fördel med närundervisningen, speciellt för de barnen som får en form av paus från det tunga som pågår i hemmet. Då får de uppleva den trygga miljön som lärare strävar till att skapa. - Kim

Eftersom sexuella trakasserier som tema kan vara väldigt svårt att lyfta upp med elever är det således ännu mer komplicerat då undervisningen sker på distans.

..jag tror att det är viktigt att göra det tillsammans i grupp. Sen kan man ju inte heller ta bort det, det är ju lite knepigt - Kim

Allt med distansundervisning är ju så nytt, men jag vet själv att man har det svårt då det känns så opersonligt att prata via en skärm. Sådana ämnen är ju så himla känsloladdade, så det kan vara svårt att diskutera det. Det känns som ett ämne som borde diskuteras i klassen och att eleverna borde ha en vuxen person med sig vid ett sådant tillfälle. En diskussion går ju inte riktigt vid ett sådant ämne via distans, men man kan ha några mindre case och rättigheter och få fram det. Jag hoppas att om det skulle fortsätta med distans att det är något som skulle finnas bra material och hjälpmedel som stöd för undervisningen. - Lo

Eftersom distansundervisning för elever i grundskolan är så pass nytt för många har inte heller så mycket material utformats, som det eventuellt kommer göras i framtiden. En lärarstuderande nämnde att det kan kännas opersonligt att prata med andra genom användningen av skärmar. Således kan ämnen som är känsloladdade vara svårare att behandla genom distansundervisningen. Vidare nämner respondenten att någon vuxen skäligen borde vara närvarande då ett liknande tema diskuteras. En annan respondent

poängterade det positiva i tillvaron och såg distansundervisning som en möjlighet att tackla etikettsregler på nätet och vinkla sexuella trakasserier ur ett digitalt perspektiv.

..man kan se det som ett bra tillfälle för att lyfta fram de digitala trakasserierna och olika plattformar. Vidare vad som är okej och inte okej på nätet och föra diskussioner. - Ari

Samtliga respondenter ansåg att tröskeln för att ta kontakt med lärare eller någon annan vuxen troligtvis höjs då undervisningen sker på distans. Som lärare är det av den orsaken väsentligt att få kontakt med eleverna och betona att de kan vända sig till en om någonting känns fel.

Jag tror det kan vara svårt för eleverna att ta kontakt, men på något vis ändå försöka få det trygga klimatet fastän det är på distans. Så att eleverna vågar vända sig till en. Om man inte kan eller vågar till läraren, så till en annan vuxen så att det kan komma till kännedom till skolan om det är ett ämne som borde diskuteras. - Lo

..då allt sker via en dator måste eleven vara väldigt modig och stark för att våga och orka säga det via datorn. - Kim

Om någon elev exempelvis skulle uppleva sexuella trakasserier och vill berätta det till läraren är det bra om det på ett eller annat sätt skulle nå läraren så att det skulle kunna bearbetas. En respondent betonar att det skulle kräva mycket av eleven för att berätta och att dessutom göra det utan fysisk närhet eller kontakt.

4.6 Sammanfattning av resultat

Under intervjuerna konstaterade lärarstuderande att sexuella trakasserier innefattar mer än endast fysiska trakasserier. Sexuella trakasserier kan förekomma bland annat som digitala, fysiska och psykiska. Vissa lärarstuderande betonade att kampanjer såsom #metoo fått en att inse att kommentarer och blickar i själva verket kan vara sexuella trakasserier.

De lärarstuderande som intervjuades hade generellt sett en positiv inställning gentemot #metoo och #dammenbrister. Detta eftersom kampanjerna lyfte fram hur vanligt

sexuella trakasserier är och i vilken utsträckning det förekommer. Genom att vara medveten om problemet kan problemet även åtgärdas.

Enligt respondenterna är den nuvarande undervisningen bristfällig och sexuella trakasserier är något som lärare borde prata mera om. Det kan kräva väldigt mycket för en elev att avslöja trakasserier om det är något som aldrig diskuteras i skolan. Genom att diskutera och behandla tabubelagda ämnen ansåg respondenterna att eleverna lättare kan våga öppna upp. På det sättet kan lärare försäkra att skolan är en trygg och säker plats för alla elever. Det förutsätter en god relation till eleverna, men även till hemmet och resten av skolans personal.

Då undervisning av sexuella trakasserier sker ansåg de intervjuade att det är viktigt att behandla temat på elevernas nivå. Genom att utgå från elevernas perspektiv kan det fastställas vilken nivå eleverna är på och arbeta vidare från det. Respondenterna ansåg att det var lämpligt att integrera undervisningen av sexuella trakasserier i andra skolämnen och således lyfta upp ämnet på ett naturligt sätt.

Enligt respondenterna har kampanjer som #metoo huvudsakligen medfört positiva följder. Bland annat verkar elevernas medvetenhet om sina rättigheter och modet att säga ifrån ökat. #Metoo har även öppnat upp för diskussion och lagt ett obekvämt ämne på tapeten. Efter kampanjerna finns det även mer material att utgå från, vilket enligt lärarstudierande kan vara tacksamt för lärare.

En del respondenter poängterade att sexuella trakasserier fortsättningsvis påträffas, trots #metoo. I samband med distansundervisning förändras undervisning och en del hinder ökar. De intervjuade påpekade då behovet att upprätthålla en god relation till eleverna och ändamålsenlig kommunikation. För elever kan det även kännas svårare att ta kontakt med lärare och material för att behandla och bearbeta sexuella trakasserier på distans finns ej i så bred utsträckning.

5 Diskussion och tolkning

I det här kapitlet diskuteras resultaten och metoderna av forskningen i relation till andra källor och litteratur. Resultatdiskussionen är uppdelad och presenteras utgående från avhandlingens forskningsfrågor. Under varje forskningsfråga framkommer och diskuteras de mest väsentliga resultaten. I metoddiskussionen kommer forskningsmetoden, genomförande av undersökningen och diskussionen om analysen presenteras. Avslutningsvis presenteras idéer för fortsatt forskning och forskningens slutsatser, samt egna reflektioner kring forskningens tema och syfte.

5.1 Resultatdiskussion

Resultaten kommer att presenteras en forskningsfråga i taget och diskuteras i förhållande till tidigare forskning. Inledningsvis diskuteras hur kampanjerna syns i lärarstuderandes tankesätt angående sexuella trakasserier. Vidare presenteras hur lärarstuderande resonerar kring undervisningen av sexuella trakasserier i ett förebyggande syfte. Avslutningsvis diskuteras vilka följder kampanjer såsom #metoo haft ur ett samhällsligt perspektiv.

5.1.1 Kampanjernas inverkan på lärarstuderandes tankesätt

En av orsakerna till att så många påverkades av #metoo är eftersom de flesta stött på sexuella trakasserier i viss mån. Berättelserna var lätta att relatera till eller väckte känslor hos många som tog del av dem. Enligt lärarstuderande lyfte #metoo och #dammenbrister upp samtalsämnet sexuella trakasserier till ytan, samt i vilken utsträckning de i själva verket förekommer. Utöver förekomsten av sexuella trakasserier på bland annat arbetsplatsen och nätet så lyftes även berättelser från skolan fram (Heikkilä, 2019).

Faktumet att situationen var i behov av en förändring var självklar (Heikkilä, 2019) och lärarstuderande betonade att behandlingen av sexuella trakasserier inte borde lämnas efter kampanjerna, utan fortsätta lyftas fram i undervisningen även efter #metoo. De intervjuade lärarstuderande ansåg att kampanjerna haft en positiv inverkan, både ur ett samhälleligt och pedagogiskt perspektiv.

Under intervjuerna poängterades att sexuella trakasserier och andra normutmanande ämnen diskuteras i större utsträckning i jämförelse med tidigare. Detta delvis eftersom många lärare insett hur viktigt det är att belysa trakasserier i klassrummet. Lärarstuderande ser även vikten av att undervisa om sexuella trakasserier och hur främjandet av jämställdhet är en skyldighet för att uppnå en trygg skolmiljö.

En del respondenter betonade att lärare troligtvis är mer noggranna med att agera då anklagelser kommer till ytan efter #metoo. Då någon vågar träda fram och berätta att de blivit utsatta för trakasserier har vi som medmänniskor en skyldighet att reagera (Isaacs, 2018).

Konkreta följder som respondenterna indikerade att #metoo haft är även barnens bredare förståelse för sina egna rättigheter. Eleverna vet i dagsläget mer om vad man får och inte får göra och har modet att säga ifrån och stå på sig.

Efter #metoo finns det mer verktyg tillgängligt för att handskas med sexuella trakasserier. Som exempel kan bland annat Utbildningsstyrelsens (2018, s. 5) styrdokument riktad till läroanstalters personal, studerande och vårdnadshavare nämnas. Ett annat exempel som gavs under intervjuerna var berättelserna ur #dammenbrister som kan tillämpas i undervisningen. Lärare kan således på ett smidigt sätt väcka känslor för att öka förståelsen av sexuella trakasserier. Enligt en lärarstuderande följer berättelserna med oss och sätter igång reflektioner och tankar.

Eftersom läraryrket i en del skolor placerades i strålkastarljuset i samband med #metoo var det en del lärare som blev tvungna att ifrågasätta sina metoder och sätt att handskas med elever. Dock ansåg lärarstuderande att detta var en positiv följd då beteendet hos en del elever kan ha uppfattats som stötande eller obekvämt.

5.1.2 Lärarstuderandes resonemang kring skolans roll i förebyggandet av sexuella trakasserier

Såsom lärare också har en skyldighet att diskutera ämnen som mobbning, särbehandling och jämställdhet ansåg lärarstuderande att det även föreligger en skyldighet att behandla sexuella trakasserier. Genom att våga prata om sexuella trakasserier, dess förekomst och hur de kan ta sig uttryck kan eleverna vidga sin förståelse och vidare utvecklas.

Då sexuella trakasserier tangeras i undervisningen är det väsentligt att utgå från elevernas egna perspektiv. Enligt lärarstuderande kan sexuella trakasserier lyftas upp redan i de lägre årskurserna, men då bör ske på elevernas egen nivå. Genom att konkretisera med exempel som eleverna kan relatera till kan vi uppnå en större kännedom och kunskap hos eleverna (Olofsson, 2007). Istället för att kritisera eleverna för de förutfattade meningar och åsikter de har kan lärare uppmärksamma det positiva beteendet, vilket således uppmuntrar viljan att utvecklas (Olofsson, 2017).

Något som betonades ett flertal gånger under intervjuerna med lärarstuderande var vikten av att skapa ett klimat där eleverna känner sig säkra. En atmosfär där eleverna är trygga för att öppna upp och diskutera tabubelagda ämnen (Bäckström, 2011). Då kan elever, tillsammans med lärare, reda ut problemen utgående från elevernas eget perspektiv och vidga förståelsen (Eidevald, 2011).

Genom att klarlägga gemensamma trivselregler i klassen kan eleverna få en inblick i vad som förväntas av dem och vad som är tillåtet. Således kan respekten för klasskamraterna även öka. Som lärare sätter man då ner foten för vad som tolereras i klassrummet och vilket beteende som är oacceptabelt. Då kan orättvist beteende och diskriminering som upprätthåller de existerande strukturerna i samhället även förebyggas (Isaacs, 2018). Att lyfta upp elevernas rättigheter och skyldigheter var något som lärarstuderande även belyste.

Genom att diskutera könsroller och förutfattade åsikter om vad som är manligt och kvinnligt kan jämställdhet främjas i skolan. De existerande könsnormerna upprätthåller den strukturen och maktfördelningen som finns mellan könen i samhället (Grosser & Tyler, 2020). Utbildningsstyrelsen (2018) lyfter fram att elever i skolan bör utveckla egna värderingar vad gäller jämställdhet, könssensitivitet och könsroller, något som även lärarstuderande betonade. Då vi belyser undervisningen av könsroller med exempel från elevernas egen vardag kan vi konkretisera könsfördelningen. Vidare gav lärarstuderande som exempel att vi kan arbeta med föreställningar och saker *borde* vara då vi tar kön i beaktande.

Enligt lärarstuderande har lärare en skyldighet att behandla sexuella trakasserier, på samma sätt som exempelvis mobbning och jämställdhet. Jämställdhet är inte något endast ena parten vinner eller förlorar på, utan gynnas för samtliga. Jämställdhet främjar nämligen allas lika rättigheter och skyldigheter oberoende av kön (Jalmert, 2007). Trots att vi i Finland och de andra nordiska länderna uppnått jämställdhet vad gäller de formella rättigheterna förekommer fortsättningsvis en ojämställdhet inom bland annat arbetsmarknaden och familjen (Linnanmäki, 2011). Under intervjuerna betonades det att sexuella trakasserier är viktigt att förebygga kontinuerligt eftersom det kan följa med ut i arbetslivet i framtiden.

Könsnormer är nära anknuten till sexuella trakasserier eftersom de upprätthåller de mönster som syns i samhället. De kvinnor som väljer att arbeta inom mansdominerade branscher, med yrken som är stereotypiskt manliga, löper en större risk för att bli utsatta för sexuella trakasserier. Personlighetsdrag och beteenden som inte faller inom det typiskt feminina är något som ses ner på ur ett samhälleligt perspektiv. (Chawla, Gabriel, O'Leary Kelly & Rosen, 2020.)

Under intervjuerna betonade lärarstuderande att indelning enligt kön oftast inte är något att föredra, inte heller då det kommer till undervisningen av sexuella trakasserier. Genom att dela in eleverna i varierande konstellationer och inte endast enligt kön så främjas samarbetet och jämställdheten inom gruppen (Loo, 2019). Vidare antydde lärarstuderande att det endast är lärorikt för eleverna att höra samtligas åsikter samt reflektioner, och genom blandade grupper inte går miste om en del av kunskapen.

Genom en blandad grupp fördelning får allas röster höras och maktfördelningen kan balanseras ut (Olofsson, 2007).

Lärarstuderande var medvetna om att det inte alltid går att veta med säkerhet om någon elev utsatts för sexuella trakasserier. Trots att sexuella trakasserier förekommer är det inte ovanligt att det kommer fram först i ett senare skede (von Sikorski & Saumer, 2021). För att främja ett tryggt klimat för eleverna är det således även viktigt att arbeta med trakasserier i förebyggande syfte. Då det kan vara ett känsloladdat ämne är det väsentligt att inte trampa någon på tårna och ta allas känslor i beaktande. Istället för att anklaga elever för att de säger fel är det viktigt att belysa med exempel och således öka förståelsen. Således blir tröskeln även lägre för att eleverna ska kunna känna att de kan öppna upp. Lärarstuderande poängterade att det som lärare är viktigt att lyssna på eleverna, tro dem och hålla sitt ord.

I förebyggande syfte påpekade lärarstuderande att undervisningen av sexuella trakasserier företrädesvis skulle integreras i lektionerna. Trakasserier är inte något som borde behandlas lättsinnigt vid enstaka tillfällen utan något som upprepas flera gånger om. Jämställdhet bör ej behandlas endast en gång, utan förekomma kontinuerligt i undervisningen (Åkerholm, 2011). Respondenterna betonade att temat kan integreras i flera andra skolämnen och således tas upp på ett naturligt sätt.

Läraren kan fungera som en förebild och då hen vågar prata om ämnen som är tabubelagda ökar möjligheten för att eleverna gör detsamma. Diskussionerna förutsätter en god relation mellan lärare och elev. För att underlätta processen kan det även vara tacksamt att upprätthålla ett samarbete mellan hem och skola. Utöver det kan det underlätta att ha möjlighet att vända sig till andra på skolan, såsom skolkurator eller skolpsykolog. Utbildningsstyrelsens undersökning från år 2017 påvisar att hjälpen behövs men inte alltid finns där för eleverna. Eftersom det klargjordes att elva procent av flickorna i årskurs 8 och 9 skulle varit i behov av hjälp av en vuxen gällande sexuellt kränkande kommentarer, men inte erbjudits hjälpen (Utbildningsstyrelsen, 2018).

Konkreta teman som respondenterna lyfte fram att sexuella trakasserier kan behandlas i samband med var till exempel kroppsberöring, sociala medier, barnkonventionen och

barns rättigheter. Då skulle eleverna få möjlighet att reflektera och senare upprepa stoffet tillsammans. En utmaning som lärare i dagsläget behöver tampas med i klassrummet är baksidan av digitaliseringen. I samband med användningen av digitala verktyg, påstod respondenterna, att eleverna mer obekymrat kommer i kontakt med olämpligt innehåll. I majoriteten av fallen förekommer sexuella trakasserier antingen på ett offentligt ställe eller på nätet (Utbildningsstyrelsen, 2018, s. 6–7). Således kan det vara svårare för vuxna att vara medvetna om vad barn kommer i kontakt med på nätet, och således hindra oönskade bemötanden, kommentarer eller bilder. Av den orsaken ansåg en del lärarstuderande att trakasserier på nätet bör behandlas och tas upp i klassen i förebyggande syfte.

Konkreta metoder som lärarstuderande lyfte fram var bland annat övningar som framhäver respekt för varandra. Genom att diskutera rätten till den egna kroppen och gränser vad gäller tillåtelse att röra någon annans kropp kan förståelsen av sexuella trakasserier konkretiseras. Vidare är det väsentligt att som lärare betona möjligheten att säga nej och den respekten vi bör ha om någon säger ifrån. Som exempel nämnde en lärarstuderande att ett skämt från någons sida kan upplevas som roligt, medan någon annan upplever skämtet som stötande. Istället för att kritisera och rycka på axlar inför hen som upplevt skämtet som obekvämt bör vi respektera individens åsikt, och säkerställa att det inte sker på nytt. Genom en ömsesidig respekt kan lärare skapa en ökad förståelse och respekt mellan eleverna. Alla gör vi misstag och fastän vi alltid inte förstår den andras perspektiv bör vi respektera deras berättigade åsikt och lära sig av sina misstag. Då vi reagerar, står upp för de utsatta och tillrättavisar maktutövningen kan diskrimineringen även avta (Isaacs, 2018).

Om en elev utsatts för sexuella trakasserier är det viktigt som lärare att ta itu med problemet och inte förminska trakasserier. Om ett offer vågat berätta om trakasserier bör läraren inte ifrågasätta offret (von Sikorski & Saumer, 2021). Då vi tror på anklagelserna och tillförser hjälp till offret kan strukturerna småningom om förändras (Isaacs, 2018). I situationer där det berättats om sexuella trakasseriers förekomst är det inte ovanligt att offret själv lidit mer av konsekvenserna än förövaren (von Sikorski & Saumer, 2021). Av den orsaken är det viktigt att klargöra att det aldrig är offrets eget fel att det har hänt, utan placera skulden där den hör hemma - hos förövaren.

Vidare ansåg lärarstuderande att det är av stor vikt att det finns tydliga åtgärder för dylika situationer och någon form av plan om sexuella trakasserier skulle förekomma. Då kan eleverna även skapa förståelse för att det lönar sig att berätta åt läraren eller en annan vuxen - och att de faktiskt tillförs hjälp. Eftersom 30% av flickorna i årskurs 8 och 9 upplevt sexuellt kränkande kommentarer (Utbildningsstyrelsen, 2018) är det väsentligt att finna åtgärder.

Då lärare kan hänvisa till konkreta åtgärder för problem, såsom sexuella trakasserier, kan orättvisa och trakasserier förebyggas i skolan. Enligt de lärarstuderande som deltog i undersökningen är det viktigt att åtgärda de problem som uppstår i klassen och inte undvika konfrontationer. Genom att se eleverna och tro dem då eventuella anklagelser kommer upp till ytan kan tröskeln till att öppna upp sänkas för eleverna. Då elever ej bekantar sig med sexuella trakasserier i skolan kan det vara desto svårare att kontakta en vuxen vid förekomsten. Om lärare undviker att undervisa om förekomsten kan det för eleverna kännas obekvämt att diskutera sexuella trakasserier. För att öka medvetenhet och få elever att öppna upp är det viktigt att som lärare föregå med gått exempel och våga diskutera obekväma samtalsämnen (Olofsson, 2007).

5.1.3 Kampanjernas följd i samhället

De lärarstuderande som intervjuades betonade att sexuella trakasserier innefattar mer än endast fysiskt våld. Sexuella trakasserier innefattar allt icke-önskvärt beteende oberoende om det är verbalt, icke-verbalt eller fysiskt (Utbildningsstyrelsen, 2018). De kan ta sig uttryck i form av kommentarer, bilder, meddelanden, hot eller så gott som vad som helst då det uppfattas som sexuellt kränkande.

Samtliga respondenter betonade att kampanjen #metoo har format och förändrat många tankesätt. Förståelsen av sexuella trakasserier och vad det egentligen innefattar har förändrats. En del respondenter betonade att sexuella trakasserier tidigare kan ha uppfattats som fysiskt våld medan vi nuförtiden är medvetna om att det även innefattar annat kränkande beteende som kan ta sig uttryck även psykiskt och digitalt. Efter

kampanjerna har det även generellt sett lett till ökad diskussion om sexuella trakasserier. I samband med #metoo har strukturella normer ifrågasatts allt mer. Istället för att fokusera på kön och stereotypiskt manliga eller kvinnliga drag har fokus flyttats till att se människor som enskilda individer.

Vidare har kampanjerna möjliggjort och öppnat upp för diskussionen om sexuella trakasserier. Respondenterna betonade att sexuella trakasserier fortsättningsvis är ett känsloladdat samtalsämne, men nuförtiden är ämnet inte lika obekvämt att prata om.

5.2 Metoddiskussion

Då det var dags att kontakta respondenterna ansåg jag det vara lämpligt att kontakta lärarstuderande som var i slutskedet av sina studier. Av den orsaken var jag i kontakt med studerande vid Åbo Akademi som jag var medveten om att påbörjat sina magisterstudier. Valet av respondenter fungerade i min mening bra eftersom magisterstuderande hade en bred inblick i hur undervisningen kan se ut i skolor. Jag anser att det gav dem en fördel och förståelse för hur undervisningen av sexuella trakasserier kan ta sig i uttryck i praktiken.

Den kvalitativa undersökningen gav en djup insikt i hur lärarstuderandes tankesätt kan se ut i förhållande till sexuella trakasserier samt undervisningen i skolan. Genom den kvalitativa ansatsen kunde resultatet avspegla personliga inblickar och erfarenheter (Kvale & Brinkmann, 2010).

Då planeringen av intervjufrågorna avslutats kontaktades respondenterna med väsentlig information inför intervjuerna. Då informerades de om praktisk information, såsom hur materialet skulle användas och vem som skulle ha tillgång till det.

Innan intervjun bifogade jag respondenterna Bilaga 1 som innehöll berättelser ur #Dammenbrister. Syftet var att låta respondenterna bekanta sig med berättelserna och således få en inblick i vad intervjun skulle fokusera på. På det sättet bildades en egen uppfattning med berättelserna som underlag och lärarstuderande påverkades inte av

förutfattade åsikter från min sida. I efterhand ser jag detta som ett bra val och en fördel i diskussionen. Med berättelserna som grund kunde jag utgå från dem vid diskussionen och få en inblick i lärarstuderandes resonemang vid förekomsten av sexuella trakasserier i skolsammanhang.

Intervjuerna ägde rum via verktyget Zoom. Via Zoom kunde både video och ljud på ett smidigt sätt bandas in och lyssnas på igen i efterhand. Eftersom intervjuerna inträffade under covid-19 pandemin ansåg jag att det var ett lämpligt sätt att genomföra intervjuerna på, utan hälsorisk. Respondenterna var informerade om processen, medvetna om inspelningen och hur den skulle användas.

Under intervjuernas gång använde jag mig av Bilaga 2. som underlag, vidare ställde jag andrafrågor som respons till respondenternas svar. Inledningsvis genomförde jag en pilotintervju med en av respondenterna, där jag hade möjlighet att fylla på med andra möjliga frågeställningar. Eftersom pilotintervjun gav bra resultat och lämpliga svar behövdes inte desto flera frågor tillämpas och jag kunde även använda mig av pilotintervjun i forskningen.

Intervjuerna fungerade som en dialog mellan de intervjuade och intervjuaren. Klimatet var avslappnat och öppnade upp för respondenternas egna åsikter samt gav möjlighet till att reflektera och uttrycka sig fritt. Intervjun var generellt sett ganska fri uttryckt och följde delvis manuskriptet medan andrafrågor som lämpade sig den specifika intervjun togs upp. Genom att välja ett tema där forskaren innehar kunskap i intervjuämnet resulterar det i att forskaren har lättare att förutspå vad respondenterna kommer att säga och vilka sorts andrafrågor som kan tillämpas (Kvale & Brinkmann, 2010). Genom att ha förberett intervjufrågorna grundligt, förutspå andrafrågor till följd av respondenternas svar och utfört pilotintervjun anser jag att rollen som intervjuare underlättades. Trots att intervjuerna var avslappnade utgick jag, som intervjuare, från respondenternas perspektiv och vände inte intervjuerna i föredragen vinkel, utan lät respondenterna uttrycka sin åsikt fritt. Det resulterade i att jag fick väldigt mycket material att arbeta med, då en del tolkade frågor på olika sätt. Jag ser det dock som en fördel då frågorna således inte var så slutna att de endast gav samma svar av varenda respondent och jag kunde få svar som jag inte nödvändigtvis förväntat mig. Således styrdes heller inte intervjun in på ett visst spår och det avslappnade klimatet

möjliggjorde att respondenterna öppnade upp och berättade om personliga åsikter (Kvale & Brinkmann, 2010).

Efter intervjuerna transkriberades respondenternas svar och intervjuerna i sin helhet. Därefter kunde jag välja ut kommentarer i form av citat som lämpade sig för kategorierna. Kategorierna formades utgående från forskningsfrågorna och forskningens övergripande syfte.

5.3 Förslag på fortsatt forskning

Forskningens fokus låg på lärarstudier och deras syn på kampanjer såsom #metoo och den finlandssvenska motsvarigheten #dammenbrister. Inom temat finns det inte så mycket tidigare forskning. Förslag på fortsatt forskning ur ett pedagogiskt perspektiv skulle vara att undersöka elevernas synvinkel på #metoo. Vidare kunde man forska i lärares syn på kampanjerna och hur #metoo haft en inverkan på deras undervisning. Utöver pedagogiska forskningsmöjligheter skulle det även vara möjligt att undersöka hur #metoo influerat andra delar eller yrken. Eventuellt andra yrken där det kommit anklagelser från, som generellt sett är inom mansdominerade branscher.

5.4 Avhandlingens bidrag med blick på framtiden

Trots att det gått över fyra år sedan #metoo tog världen med storm är sexuella trakasserier fortsättningsvis ett aktuellt tema. Sexuella trakasserier i skolmiljön känns fortsättningsvis tabubelagt och något som undviks att prata om. Då man ser det ur det perspektivet att elever i årskurs 1 endast är sex eller sju år gamla kan man ha förståelse för att temat skulle kännas som obekvämt eller invecklat att prata om och föra diskussioner med barn om.

Syftet med avhandlingen var att undersöka hur lärarstudier uppfattar undervisningen av sexuella trakasserier. Vidare strävade jag till att skaffa upplysning

om lärarstuderandes generella syn på kampanjer såsom #metoo och #dammenbrister och huruvida undervisningen av sexuella trakasserier i kampanjernas efterverkan anses vara mer eller mindre utmanande. Eftersom få insett i hur stor utsträckning sexuella trakasserier förekom innan #metoo kan sexuella trakasserier, och undervisningen av det, anses vara mer aktuell i efterhand.

Det är oundvikligt att elever inte skulle utsättas för olämpligt innehåll med den tillgång vi har till sociala medier och plattformar i samhället idag. Och oberoende om vi diskuterar det eller inte, så förekommer sexuella trakasserier. För att försäkra en trygg miljö och ett klimat där eleverna känner sig trygga anser jag som framtida lärare att det är avsevärt att diskutera normkritiska ämnen med eleverna. Som lärare bör du sätta elevernas trygghet och välmående framom din egen bekvämlighet. Således även ta upp ämnen som kan få dig att känna dig obekväma och inte heller sopa problem under mattan. För barnens och allas trygghet är det väsentligt att reagera, behandla och förebygga orättvist bemötande.

I grund och botten är undervisningen av sexuella trakasserier en inställningsfråga, och som lärare kan man fråga sig om det är värt mödan att behandla det med eleverna. Oberoende om vi behandlar det eller väljer att vända blicken och låtsas som att det inte existerar - så kommer det dock fortfarande att förekomma.

Litteraturförteckning

Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber.

Bell, J. & Nilsson, B. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur

Bäckström, J. (2011). *Den osynliga normativiteten - en jämställdsstudie*. I Bäck, V., Gullberg, T., Linnanmäki, K., Lithén, M., Loo, A-S. & Porko-Udd, M. (Red.), *Genus i skola och utbildning* (s. 33–42). Vasa: Åbo Akademi.

Eidevald, C. (2011). *“Anna bråkar!” - att göra jämställdhet i förskolan*. Stockholm: Liber Ab.

Emtö, J. (2018). *Dammen brister: #metoo*. Helsingfors: Förlaget.

Gustavsson, M. (2011). *Homo eller hora - normkritiskt förändringsarbete för ökad jämställdhet i finlandssvenska skolor*. I Bäck, V., Gullberg, T., Linnanmäki, K., Lithén, M., Loo, A-S. & Porko-Udd, M. (Red.), *Genus i skola och utbildning* Vasa: Åbo Akademi. (s. 13–20).

Hartman, J. (2004). *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur AB.

Heikkilä, M. (2015). *Lärande och jämställdhet i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.

Heikkilä, M. (2019). *Skolutveckling och jämställdhet*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hästbacka, Solvin & Eriksson. (2011). *Genus och dyslexi*. I Bäck, V., Gullberg, T., Linnanmäki, K., Lithén, M., Loo, A-S. & Porko-Udd, M. (Red.), *Genus i skola och utbildning* Vasa: Åbo Akademi. (s. 52–62).

Höglund, T. (2007). *Genus, etnicitet och rättigheter - Om skapandet av identitet i ett mångkulturellt samhälle*. I Franck, O. (Red.), *Genusperspektiv i skolan - om kön, kärlek och makt* (s. 89–106). Lund: Studentlitteratur.

Jalmert, L. (2007). *Utbildning, kön och makt*. I Franck, O. (Red.), *Genusperspektiv i skolan - om kön, kärlek och makt* (s. 107–121). Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2010). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Laukkanen, A., Miettinen, S., Elonheimo, A., Ojala, H. & Saresma, T. (2018). *Feministisen pedagogiikan ABC: Opas ohjaajille ja opettajille*. Tampere: Vastapaino.

Linnanmäki, K. (2011). *Genusperspektiv på specialpedagogik*. I Bäck, V., Gullberg, T., Linnanmäki, K., Lithén, M., Loo, A-S. & Porko-Udd, M. (Red.), *Genus i skola och utbildning* (s. 43–51). Vasa: Åbo Akademi.

Loo, A-S. (2011). *Reflektioner kring jämställdhet från klass- och speciallärarstuderandes fältpraktik*. I Bäck, V., Gullberg, T., Linnanmäki, K., Lithén, M., Loo, A-S. & Porko-Udd, M. (Red.), *Genus i skola och utbildning* (s. 28–32). Vasa: Åbo Akademi.

Olofsson, B. (2007). *Modiga prinsessor & ömsinta killar*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Scott, C. (2004). *Berättelsens teori och praktik - narrativ forskning i ett hermeneutiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Weiner, G. & Berge, B-M. (2001). *Kön och kunskap*. Lund: Studentlitteratur.

Westlund, I. (2015). Hermeneutik. I Fejes, A. & Thornberg, R. (Red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Liber: Stockholm.

Åkerholm, K. (2011). *Duktiga flickor och machopojkar - genus och normer i två bilderböcker*. I Bäck, V., Gullberg, T., Linnanmäki, K., Lithén, M., Loo, A-S. & Porko-Udd, M. (Red.), *Genus i skola och utbildning* (s. 63–68). Vasa: Åbo Akademi.

Ödman, P-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande - Hermeneutik i teori och praktik*. Norstedts akademiska förlag: Finland.

Elektroniska källor

Agathis, N. T., Payne, C. & Raphael, J. L. (2018). A "#MeToo Movement" for Children: Increasing Awareness of Sexual Violence Against Children. *Pediatrics*, 142(2), . doi:10.1542/peds.2018-0634.

Chawla, N., Gabriel, A. S., O'Leary Kelly, A. & Rosen, C. C. (2021). From #MeToo to #TimesUp: Identifying Next Steps in Sexual Harassment Research in the Organizational Sciences. *Journal of management*, 47(3), 551-566. <https://doi.org/10.1177/0149206320980518>.

Grosser, K. & Tyler, M. (2021). Sexual Harassment, Sexual Violence and CSR: Radical Feminist Theory and a Human Rights Perspective. *Journal of business ethics*. <https://doi.org/10.1007/s10551-020-04724-w> .

Isaacs, D. (2018). Sexual harassment. *Journal of paediatrics and child health*, 54(4), 341-342. <https://doi.org/10.1111/jpc.13877>.

Palmer, J. E., Fissel, E. R., Hoxmeier, J & Williams, E. (2021). MeToo for Whom? Sexual Assault Disclosures Before and After #MeToo. *American*

Journal of Criminal Justice 46, no. 1 (2021): 68-106.
<https://dx.doi.org/10.1007/s12103-020-09588-4>.

Skolverket. (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (Reviderad 2018).

von Sikorski, C. & Saumer, M. (2021). Sexual Harassment in Politics. News about Victims' Delayed Sexual Harassment Accusations and Effects on Victim Blaming: A Mediation Model. *Mass communication & society*, 24(2), 259–287. <https://doi.org/10.1080/15205436.2020.1769136>.

Bilagor

Bilaga 1. Berättelser ur #dammenbrister

Berättelser ur #dammenbrister

BERÄTTELSE 1. “Jag är elva eller tolv år gammal. En av de första i min klass att få bröst och plötsligt måste jag vänja mig vid att ha alla pojkarnas ögon på mig. De tafsar på alla flickor i klassen. Hela tiden. De visar porr för oss på rasterna. Vi berättar för vår lärare, en manlig medelålders man. Han är väldigt obekvämt med konfrontationer och han rycker liksom på axlarna åt det. Gör ingenting.”

BERÄTTELSE 2. “Jag och min kompis gick i 5/6an i lågstadiet, den tiden då en förväntades vara fadder åt en av de yngre eleverna som började. Under rasten skulle vi vara ute och gå en runda för att få motion. Upprepande gånger så var det en kille från 1an som tacklade ner mig och min kompis på gruset och började torrjucka på oss. Vi stretade emot, men eftersom han var så stor så kom vi inte loss. Vi fick skrapmärken på kroppen och var rädda för att vara ute på skolgården då han var där. Jag minns att vi gick till en lärare och berättade om vad som händer ute på rasterna. Då sa de att vi måste föregå med gott omdöme och komma ihåg att han bara går i ettan.

Jag minns även från andra elever att de berättade om att de blev slagna mellan benen av de yngre eleverna och att lärarna bara slog iväg det som lek. “

BERÄTTELSE 3. “Under högstadiet minns jag att killarna i skolan helt ohämmat tog på oss... på bröstet, på rumpan. Vi alla skrattade åt det, ville ju inte vara ”jobbiga” och riskera utfrysning. Det hände så gott som dagligen i säkert ett år. Inget samtycke, ingen respekt för våra kroppar. Vi skulle minsann vara tacksamma över att de ville ta på oss.”

Bilaga 2. Intervjuguide

Diskussion om texten ur #dammenbrister.

- Vad tyckte du, spontant, om texterna som du nyss läste? Tankar kring ålder, formulering och faktumet att incidenten hänt under skoltid? Vad la du speciellt märke till?
- Tycker du att det var konstigt att flickorna inte omedelbart berättade om det de varit med om? Varför inte? Agerade flickorna i texten på rätt sätt i din mening?
- Skulle du kalla det flickan var med om för sexuella trakasserier? Varför/Varför inte?
- Hur skulle du själv definiera sexuella trakasserier?
- Vad har du för syn på undervisningen om sexuella trakasserier?
- Vet du själv hur sexuella trakasserier behandlas i skolan? Vilka skyldigheter har man som lärare att behandla temat?
  - anser du att det behandlas tillräckligt? vilka egna erfarenheter har du?
- Hur skulle du som lärare behandla sexuella trakasserier i klassrummet?
  - hur i en situation där det förekommer? ex. klassrummet
- Trygghet är något som betonas ett flertal gånger i bl.a. läroplanen. Hur kan lärare och personal säkerställa att eleverna känner sig trygga i skolmiljön?
- Anser du att flickorna i berättelserna levde i en trygg skolmiljö?

Vilka uttryck har kampanjer såsom metoo tagit i undervisningen? På vilka sätt kan vi se ett "före" och ett "efter"?

- Vad är din personliga åsikt om kampanjer såsom metoo och dammenbrister?
- Tror du att kampanjerna influerat eller förändrat hur vi som lärare bemöter ämnet med elever?
- Utbildningsstyrelsen gav efter metoo ut ett dokument om jämställdhet, är du bekant med det från förut?
- Tror du lärare har lättare eller svårare att bemöta temat med barn efter metoo? På vilket sätt?
- Hur tror du att du kommer tangera problematiken kring sexuella trakasserier med barn? (ex. "temadag", infotillfälle eller integrerat i undervisningen)

Varför? Kommer du nämna kampanjer såsom metoo eller dammenbrister, varför/varför inte?

- finns inte ett specifikt ämne, hur få in det? hur säkerställa att lärarna tar upp det?
- Av vilka orsaker kan det vara jobbigt att prata om sexuella trakasserier med elever i skolan?
-

Hur uppfattar lärarstuderanden att sexuella trakasserier och rätten till den egna kroppen behandlas i skolan?

- Hur kan man på ett naturligt sätt få in undervisning kring sexuella trakasserier och rätten till sin egen kropp i skolan?
- (Hur skulle du själv bemöta problematiken?)
- Anser du att du har en annorlunda syn på sexuella trakasserier efter uppståndelsen kring #metoo och #dammenbrister?
- Hur påverkades eller influerades du av kampanjer såsom #metoo?
- Hur tror du att undervisningen ser ut? Hur skulle du vilja att den förändras?
- Känns det tanken på undervisningen om rätten till den egna kroppen/sexuella trakasserier, med barn, jobbig? Varför/Varför inte?

Victim-blaming/ Skuldbelägga offret och i det här fallet barnen

- I texterna som du nyss tagit del av har flickorna en tendens att beskylla sig själv och t.o.m. skämts över hur de själv agerat i situationen. Hur kan man som lärare skuldbelägga rätt person och få barnen att inse att det inte varit självförvållat?
  - Hur kan vi som lärare få flickor och pojkar att inse var problemet ligger och att något som kan anses vara ett skämt, inte tolkas lika av alla parter?
  - Bör man enligt dig skilja på undervisningen kön emellan, eller ha gemensamma tillfällen?
- I flera av berättelserna har individerna som utsatts för sexuella trakasserier inte berättat åt någon vuxen eller ens förstått att det som hänt var fel förrän

år efter det hänt. Hur kan man som lärare skapa en miljö där det 1) är tydligt att detta inte är tillåtet och 2) om det skulle ske är viktigt att man kan berätta åt en vuxen?

- Hur kan vi undervisa barn att förstå när man bör säga ifrån eller att man har rätt till sin egen kropp?
- Om en elev kommit till dig med problem kring sexuella trakasserier, eller liknande situation/er som i texterna ovan, hur skulle du ta itu med problemet?
  - ..om problemet skedde i skolan? (ex. klasskamrater, lärare)
  - ..om problemet skedde under barnets fritid? (ex. familjebekanta, familjemedlem, bekanta)
  - Tror du att barn vet hur de borde agera i situationerna?
  - I den första berättelsen verkade läraren som eleverna berättade till obekvämt, vilket gör det jobbigt för eleverna att berätta. Hur kan man ändra faktumet att sexuella trakasserier är ett obekvämt samtalsämne?
  - Känns det som att du har de verktyg som krävs för att ta tag i ett sådant problem? Har utbildningen gett dig tillvägagångssätt?
- Tror du att diskussion om sexuella trakasserier kan ändra situationen i skolan?
- Hur tror du att diskussion om temat kan förändra uppfattningen barn har om sexuella trakasserier?
- Anser du att situationen ser annorlunda ut nu efter metoo?
- I en av berättelserna var pojken som trakasserade elever betydligt yngre än offren, är det en orsak att inte ta problemen på allvar?
  - tas eleverna på större allvar efter metoo? Har vi mer förståelse för sexuella trakasserier och diskriminering?
  - Vilka negativa följder tror du metoo har haft i samhället? Eller i skolan?
- fortfarande ett problem i mars 2021 i samband med Sarah Everards försvinnande, då kvinnor delar med sig problemet att kunna gå hem utan att vara rädda. Demonstrationer för orättvisa. Everard lämnade sin kompis

lägenhet och var på väg hem men en vecka senare hittades hennes kropp efter att hon blivit kidnappad och mördad.

- Demonstrationer trots läget i världen tyder på att det fortfarande väcker reaktioner från samhället och kvinnor världen runt
- i dagsläget; i mitten av en pandemi, hur undervisa om sexuella trakasserier på distans?